

Fylkesmannen
i Nord-Trøndelag

Forvaltningsplan for rovvilt i region 6- Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag

Rovviltnemnda i region 6

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag miljøvern avdelingen

RAPPORT

3- 2011

TITTEL:

Forvaltningsplan for rovvilt i region 6 – Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag

DATO: 30. mai 2011

FORFATTERE:

Rovviltnemnda i region 6

ANT. SIDER:

34

Refereres som:

Rovviltnemnda i region 6. 2011. Forvaltningsplan for rovvilt i region 6 – Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvern avdelingen. Rapport 1-2011. 34 s.

AVDELING/ENHET

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag,
Miljøvern avdelingen

ANSV. SIGN:

Toril Melheim Strand
(leder av rovviltnemnda i region 6)

EKSTRAKT

Rovviltnemnda i region 6 har med dette dokumentet revidert 1. utgave av forvaltningsplanen. Den første forvaltningsplanen for regionen ble endelig godkjent den 1. november 2006 og rullert den 6. mai 2009. Nemndas ansvar og arbeidsoppgaver er hjemlet i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005. Forvaltningsplanen legger til rette for å oppnå fastsatte bestandsmål samtidig som planen sikrer forutsigbarhet for berørte parter, herunder landbruk, reindrift og utmarksbaserte næringer.

Stikkord: Rovdyr. Bjørn. Gaupe. Jerv.
Ulv. Kongeørn. Rovviltnemnd. Region 6.
Rovdyrforvaltning.

Innhold

Innledning	4
Historisk om rovvilt i region 6	5
Bjørn	5
Gaupe	5
Jerv	5
Ulv	5
Kongeørn	5
Nasjonale mål og føringer i rovviltforvaltningen	6
Miljøvernpolitisk bakgrunn	6
Landbrukspolitisk bakgrunn	7
Landbruk	7
Reindrift	7
Dyrevelferd	7
Bestandsovervåkning	8
Mål for forvaltningen	9
Bufenæring i Region 6	9
Reindrift i region 6	11
Konflikter	12
Mål for forvaltning av rovvilt i region 6	13
Bjørn	14
Gaupe	15
Jerv	16
Ulv	17
Kongeørn	18
Yngleområder for rovvilt i region 6	19
Fig 9: oversiktskart over yngleområdene for bjørn, jerv og gaupe	19
Virkemidler og tiltak i rovviltforvaltningen	20
Kunnskap	20
Ordinær jakt og fangst av rovdyr	20
Skadefelling	22
Tapsreducerende tiltak rettet mot rein- og bufenæringen	23
Rettet mot sau	23
Tapsforebyggende tiltak i reindriften	26
Andre økonomiske virkemidler	27
Tiltak for konfliktreduksjon retta mot allmennheten	27
Forvaltningen	27
Vedlegg	30
1. Rovviltnemnda vil arbeide for:	30
2. Kart over kalvingsland og tidlig vårland for Gåebrien sijte og Saanti sijte	32
3. Kart over kalvingsland og tidlig vårland for Trollheimen sijte	33
4. Kart over kalvingsland og tidlig vårland for Nord-Trøndelag	34

Innledning

Rovviltnemnda i region 6 (Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal) har med dette dokumentet revidert 1.utgave av forvaltningsplanen. Den første forvaltningsplanen for regionen ble endelig godkjent den 1.nov. 2006 og rullert den 6. mai 2009, og gjeldende forvaltningsplan kan leses blant annet på Rovviltportalen: <http://www.rovviltportalen.no>

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, miljøvernavdelinga, er sekretariat for nemnda. Sekretariatet har utarbeidet forslag til forvaltningsplan i nært samarbeid mellom Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal Fylke og de to reindriftsagronomene i regionen (Snåsa og Røros).

Rovviltforvaltningen i Norge har vært gjenstand for store diskusjoner og endringer. Vedtak om reintroduksjon har vært forankret i alle Stortingsmeldinger som har omhandlet rovdyr siden den første i 1992. I St. meld. nr. 15 (2003 – 2004) Rovvilt i norsk natur er det lagt til grunn at en skal sikre artenes langsiktige levedyktighet i Norge. Innenfor gitte rammer skal en også sikre at konfliktene med beitenæringen og andre interessegrupper reduseres til et minimum.

Ved Stortingets behandling av St. meld. nr. 15 og Inst. S. nr. 174 (2003 – 2004) ble landet delt inn i 8 forvaltningsområder. Hver region skal ha en Rovviltnemnd med betydelig ansvar innenfor rovviltforvaltningen. Rovviltnemndene oppnevnes av Miljøverndepartementet etter forslag fra Fylkestinga. Fra og med høsten 2010 fikk Sametinget en ekstra representant, slik at i region seks skal to av seks medlemmer være oppnevnt av Sametinget. Rovviltnemnda i Region 6 består nå av disse medlemmene:

Tab. 1: Oversikt over medlemmene i rovviltnemnda for region seks pr. mai 2011.

Toril Melheim Strand, leder	Fylkestinget i Møre og Romsdal
Sten Jønsson	Sametinget
Ida Marie Bransfjell	Sametinget
Sara Kveli, nestleder	Fylkestinget i Nord-Trøndelag
Gunnar Alstad	Fylkestinget i Nord-Trøndelag
Arne Braut	Fylkestinget i Sør-Trøndelag

Nemndenes ansvar og arbeidsoppgaver er hjemlet i Forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005. I henhold til forskriften skal rovviltnemnda utarbeide en forvaltningsplan som skal legge til rette for å nå fastsatte bestandsmål samtidig som en sikrer forutsigbarhet for berørte parter, herunder landbruk, reindrift og utmarksbaserte næringer. Nemnda for region 6 er innforstått med at de bestandsmål som Stortinget har vedtatt for regionen vil føre til betydelige dyrelidelser, tap for beitebrukerne, og store konflikter som følge av dette. Nemnda mener derfor at en tung satsning på forebyggende tiltak er nødvendig.

I forkant av denne revideringen har nemnda, på oppdrag fra Miljøverndepartementet evaluert den geografiske arealdifferensieringen. I forbindelse med denne revideringen av forvaltningsplanen har fremtidig arealdifferensiering vært oppe til vurdering i nemnda. Nemnda foreslår derfor at Fosenhalvøya blir et prioritert beiteområde uten mål om yngling av rovdyr. Samtidig tas Trollheimen ut som yngleområde for jerv. En evaluering av hva som er skjedd siden forrige revidering av forvaltningsplanen ligger som vedlegg til denne forvaltningsplanen.

Forvaltningsplanen for rovvilt i region 6 skal evalueres hvert år, og rulleres annethvert år.

Historisk om rovvilt i region 6

Bjørn

Bjørnen var opprinnelig utbredt over hele Skandinavia. Rundt 1850 var bestanden større i Norge enn i Sverige, og bestanden var tettest i Sogn og Fjordane/Møre og Romsdal. Nyere forskning anslår at antall bjørn i Norge og Sverige var henholdsvis 3100 og 1600-1700 på denne tiden (Swenson m. fl. 1994). Stor avskytning, ikke minst som en følge av høye skuddpremier, førte til at bjørnen ble funksjonelt utryddet i Norge rundt 1930, og dette har gjort at reetableringen av bjørn i Norge har vært avhengig av utvandring fra den økende svenske bestanden.

Gaupe

Fram til 1700- og 1800- tallet fantes gaupa i de fleste skog- og fjellstrøk i Europa. Fra 1845 ble det innført statlig skuddpremie på gaupe i Norge, noe som førte til en raskt avtagende bestand. Rundt 1930 forekom gaupa regelmessig kun på Fosenhalvøya, i Namdalen og på Sør-Helgeland. Dette skyldes trolig at de naturgitte forholdene er gode her, og at topografien delvis er slik at en etterstrebelse var vanskelig med datidens hjelpemiddel. Gaupa ble fredet i Sør-Norge i 1992, noe som førte til en økning i bestanden i store deler av landet. Økningen i gaupebestanden i første halvdel av 90-tallet hadde sannsynligvis sammenheng med fredningstiltak både i Norge og Sverige, men også at rådyrbestanden økte til nivåer en aldri har opplevd i historisk tid. Spesielt i Jämtland, Nord-Trøndelag og på Fosen økte gaupebestanden nå markert. Kvotejakten ble innført i 1994.

Jerv

Jervbestanden i Norge ble betydelig redusert rundt århundreskiftet fra 1800- til 1900-tallet. På 1960-tallet ser vi at hovedtyngden av jerv i Sør-Norge var knyttet til traktene rundt Jotunheimen og videre nordover til Skjåk. I perioden mellom 1965 og fram til jerven ble fredet i 1973 ble det felt bare 4 jerv i Sør-Norge. Det er grunn til å tro at en etter 1964/65 hadde utryddet jerven som reproduserende bestand i Sør-Norge, og at en bare hadde tilfeldige streifindivider i sørnorske fjell. Etter fredningen i 1973 reetablerte jerven seg i Sør-Norge igjen fra slutten av 1970-tallet. Også den nordnorske bestanden av jerv fikk en kraftig reduksjon inntil fredningen i 1982. En hard etterstrebing og effektive hjelpemidler var årsaken til dette. Globalt er jervens utbredelse sterkt korrelert med utbredelsen av rein.

Ulv

I 1860-årene gikk ulvebestanden kraftig ned og har aldri siden tatt seg skikkelig opp. Som en følge av den harde beskatningen ble ulven fortrent til de mest utilgjengelige delene av Nord-Skandinavia. Etter at effektive hjelpemidler som fly og snøscooter ble tatt i bruk var den i praksis også utryddet fra dette området da fredning ble innført i Sverige i 1967 og i Norge i 1972. Etter 1900 har ulven med få unntak stort sett vært borte fra regionen. Det har vært perioder med ulv på et lavt tetthetsnivå, sammenlignet med 1850-årene, i en 10-årsperiode fra 1910 til 1920 og en 10-årsperiode fra midten av 1930-tallet og fram til den 2. verdenskrigs slutt. Den siste registrerte felte ulv i regionen ble felt i 2009 i Nord-Trøndelag.

Kongeørn

I likhet med de store rovdirene ble kongeørn hardt etterstrebet. Den ble ansett som en skadefugl både på husdyr, tamrein og matnyttig vilt. Staten hadde skuddpremie på arten til 1932 og først i 1968 ble den totalfredet. Bestanden hadde inntil da vært i kontinuerlig tilbakegang. Etter fredningen har bestanden tatt seg opp og kongeørn har gjenerobret det

meste av sitt tidligere utbredelsesområde, og bestanden har vært stabil de siste årene. Kongeørn er utbredt som hekkefugl over det meste av landet.

Nasjonale mål og føringer i rovviltforvaltningen

Miljøvernpolitisk bakgrunn

I Soria Moria II erklæringen fra de tre regjeringspartiene vil Regjeringen at hovedtrekkene i stortingsforliket om rovviltpolitikken fra 2004 skal videreføres. Den todelte målsettingen skal sikre rovviltbestandenes overlevelse, og næringsdrift basert på beitebruk i utmark. Det skal fortsatt være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt. Dyr på utmarksbeite har mange positive kvaliteter, på samme måte vil rovvilt i den norske naturen også ha positive kvaliteter. Utfordringen ligger i å ivareta begge deler uten at konfliktene mellom dem blir større enn nødvendig. For mer informasjon om Soria Moria II erklæringen se www.regjeringen.no.

Internasjonale avtaler

Norge har ratifisert en rekke internasjonale konvensjoner som forplikter oss til å sikre vern og fornuftig bruk av det biologiske mangfoldet og dets habitater. De viktigste av disse er:

- Bernkonvensjonen (trådte i kraft i Norge i 1986).
- Konvensjonen om biologisk mangfold (ratifisert av Norge i 1993).

«Føre var» prinsippet skal legges til grunn for forvaltningen av ressursene, og alle sektorer har et ansvar for å medvirke til sikring av det biologiske mangfoldet.

Norge er også tilsluttet konvensjoner som ikke har bevaring av fauna som formål, men som likevel har betydning for rovviltpolitikken. Dette gjelder blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27, ILO-konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter og Europarådets dyreholdskonvensjon.

Stortingsmelding nr. 15 (2003-2004)

I St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur* og Inst.S.nr. 174 legger Regjeringen opp til en rovviltpolitikk som skal sikre bærekraftige rovviltbestander, en fortsatt aktiv og allsidig bruk av utmarksressursene og en opprettholdelse av levende lokalsamfunn.

Norsk lovgivning

Det er lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (**naturmangfoldloven**) og i en viss grad lov av 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (**viltloven**) som er det juridiske hjemmelsgrunnlaget for rovviltforvaltningen. Etter naturmangfoldlovens formålsparagraf skal naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Naturmangfoldloven åpner for at fredet vilt kan felles i spesielle tilfeller.

Forskrift om forvaltning av rovvilt fastsatt ved Kgl res 18.03.05 med hjemmel i naturmangfoldloven og viltloven

I forskriftens § 1. Formål heter det:

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik

at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Videre heter det i forskriftens § 6. Regional forvaltningsplan for rovvilt:

Rovviltnemnden skal utarbeide en regional forvaltningsplan for rovvilt. I forvaltningsplanen skal det etableres en geografisk differensiert forvaltning i regionen, jf. forskriften § 1. Forvaltningsplanen skal vise hvordan rovviltnemnden vil prioritere midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak innenfor regionen i tråd med prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Planen skal også gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler innenfor regionen for å bidra til en samordnet virkemiddelbruk og reduserte tap og konflikter.

Kapittel 2 og Kapittel 3 i forskriften angir **nasjonale bestandsmål**, ansvars- og myndighetsfordeling i rovviltforvaltningen

Landbrukspolitisk bakgrunn

Landbruk

St. meld. nr. 14 (1976-77) "Om landbrukspolitikken" ga et betydelig løft for distriktslandbruket. Et resultat av denne politikken var at produktive arealer i distriktene (grovfor- og utmarksarealer) ble gitt lønnsomme rammebetingelser og dermed dannet grunnlag for utvikling av et sterkt husdyrhold i mange distrikter.

Også etter Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000) "Om norsk landbruk og matproduksjon" skal det legges til grunn en ansvarlig aktiv utnyttning av landbrukets produksjonsgrunnlag i alle deler av landet.

De siste års føringer i landbrukspolitikken, gitt gjennom St.prp.nr.1, peker på at det skal være landbruksproduksjon over hele landet. Det legges videre vekt på hvor viktig aktiv landbruksdrift er for bevaring og videreutvikling av kulturlandskapet, og kulturlandskapets betydning for reiselivet som viktig distriktsnæring. Jordbruksoppkjørene har hatt et særlig fokus på å styrke sauenæringen, og beitetilskuddene har fått et betydelig løft.

Reindrift

De mål og retningslinjer som ligger til grunn for reindriftspolitikken er trukket opp i St.meld. nr. 28 (1991-92), - **En bærekraftig reindrift**, og Stortingets behandling av denne, jfr Innst. S. nr. 167 (1991-92). I innstillingen konkretiseres "En bærekraftig reindrift" gjennom følgende tre mål:

1. Økologisk bærekraft
2. Økonomisk bærekraft
3. Kulturell bærekraft

Reindriftsloven og Stortingets årlige behandling av Reindriftsavtalen, er de viktigste operative redskapene for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftspolitikken. Reindriftsretten er tuftet på alders tids bruk, og det er anerkjent at lovverket ikke gir fullstendig oversikt over hvor langt denne retten strekker seg.

Dyrevelferd

Fra og med 1. januar 2010 trådte den nye dyrevelferdsloven i kraft. Der er det lovfestet at dyr har egenverdi. Ot.prp.nr. 15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd tydeliggjør dyreholders plikt til å beskytte dyr mot rovdyr og slår fast at det er store utfordringer knyttet til

utmarksbeite av rein/husdyr og fredet rovvilt. De dyrevelferdsmessige utfordringene i samband med rovdyrforvaltningen omtales i Stortingsmelding nr 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd og i forarbeidene til ny lov om dyrevelferd. Bakgrunnene er økningen i tapet av sau og rein på beite de siste tiårene. I forarbeidene til ny lov om dyrevelferd vises det til at rovdyr utgjør den største enkeltårsaken til tap av sau på beite. Tilsvarende oppgis rovviltskader å utgjøre en viktig årsak til tap i reindriften. Jerv og kongeørn oppgis som de viktigste skadevolderne. Gaupe tar også stedvis mange rein. Det pekes spesielt på at det dyrevennsmessige problemet er de store lidelsene som følger av skader, sykdom eller rovdyrangrep. Skadebiting av dyr uten at de blir drept kan forekomme når ulv og bjørn møter flokker av sau. Det samme forekommer i forbindelse med rovdysr jaktopplæring av avkom. I tillegg kommer at beitedyr blir skremt, at mor og avkom kommer fra hverandre under rovdyrangrep.

Det pekes likevel på at beite i utmark er et vesentlig velferdsgode for dyrene og at et visst skade- og tapsomfang er påregnelig ved beite i utmark. Det gjelder å finne den riktige balansen mellom beitebruk og hva som kan aksepteres av lidelse på beite.

Lov om dyrevelferd pålegger dyreholder en plikt til å sørge for at dyrene får godt tilsyn og stell samtidig som det gis nødvendig beskyttelse mot skade, sykdom, parasitter, rovvilt og andre farer. Dette presiseres i Forskrift om hold av småfe.

Oppbyggingen av rovviltbestanden gjennom den fastsatte rovviltpolitikken gjør at utfordringen med å beskytte dyr for farer i forbindelse med beitedrift øker i mange områder. Beitedyr skal beskyttes mot rovdyr når det er nødvendig og mulig. De politiske føringene for forvaltningen av rovvilt og beitedyr tilsier at forvaltningen skal gjennomføres på en slik måte at konfliktnivået dempes mest mulig gjennom forebyggende tiltak og bestandsregulering. Beitenekt skal være siste utvei. Økt satsing på forebyggende og konfliktdempende tiltak omfatter også tyngre tiltak som inngjerding av beiteområder og omstilling til annen drift i de områder der det er størst konflikter mellom rovdyr og beitedyr. Det legges stor vekt på å ha god samhandling mellom rovviltforvaltninga og Mattilsynet.

Bestandsovervåkning

Det nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Direktoratet for naturforvaltning har hovedansvaret for programmet, mens innsamlingsmetodikk og tolkning/systematisering av data er lagt til Norsk Institutt for naturforskning (NINA). Feltregistreringene utføres i hovedsak av Statens naturoppsyn (SNO).

Fra og med 1. oktober 2010 har ROVDATA overtatt ansvaret for formidling, drift og utvikling av det nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt, samt å gjøre resultatene offentlig tilgjengelig. Rovdata er en selvstendig organisasjon underlagt NINA der du blant annet kan registrere dine egne observasjoner (sportegn) av store rovdyr. Se www.rovdata.no for mer informasjon.

Det er lagt stor vekt på å sikre lokal medvirkning i det nasjonale overvåkningsprogrammet. Feltregistreringene utføres i hovedsak av Statens naturoppsyn med bistand fra en rekke lokale aktører. Lokal medvirkning skal sikres gjennom en aktiv bruk av lokale rovviltkontakter andre lokale aktører. Som eksempel kan NJFF sine gaupetakseringer hver vinter nevnes. Mye av informasjonen som finnes i dag om rovvilt er basert på informasjon fra lokalbefolkningen. Prosjektet "Bjørneekskremitter – innsamling til DNA analyser" er et eksempel hvor

deltakelse fra lokalbefolkningen har bidratt til ny kunnskap om bjørnebestanden i Norge. DNA-analyser skal gjennomføres hvert år for bjørn og jerv.

Mål for forvaltningen

Forvaltningsplanen for rovvilt skal bygge på de nasjonale bestandsmål for de enkelte rovviltartene i regionen. Rovviltnemnda skal i planen legge vekt på en langsiktig geografisk differensiering som innebærer et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt basert på en avveining av de kryssende hensyn som skal ivaretas. Innenfor rammen av det nasjonale regelverket skal det utarbeides nærmere retningslinjer og prioriteringer for bruk av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak, og gis anbefalinger om bruk av landbrukspolitiske virkemidler og reindriftspolitiske virkemidler. Hovedhensikten er å bidra til en langsiktig, samordnet og målrettet strategi for tilpasninger innenfor regionen som forventes å gi lavere tap og konflikter grunnet rovvilt.

De nasjonale bestandsmålene for hver region er bestemt av Stortinget i form av antall årlige ynglinger slik:

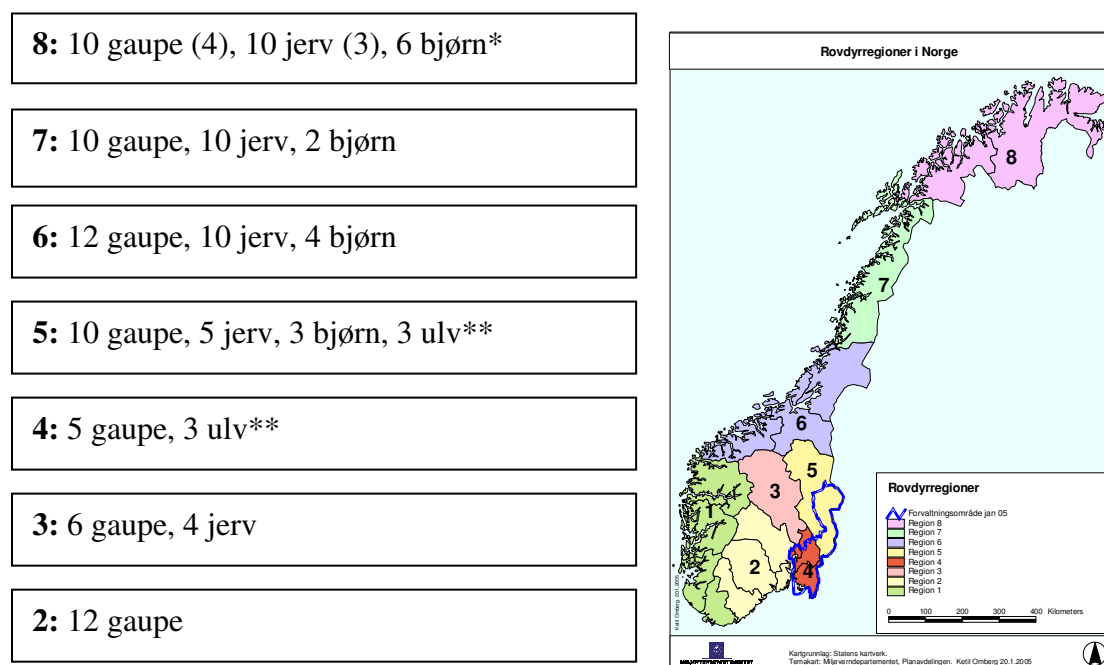

Fig. 1: Oversikt over rovviltregionene med de regionale målsettingene.

* For region 8 har Stortinget bestemt av minst 4 årlige ynglinger av gaupe og minst 3 årlige ynglinger av jerv skal være i Finnmark

** Region 4 og 5 deler på forvaltningsområdet for ulv

Bufenæring i Region 6

Konflikten mellom rovvilt og bufenæring er i hovedsak knyttet til utmarksbeite. Utmarksbeite inngår i forgrunnlaget for både sau, geit og storfe. Andelen utmarksbeite er imidlertid forskjellig for ulike dyreslag samtidig som omfanget av ulike dyreslag varierer. Saueholdet er den produksjon med størst andel utmarksbeite. Dette gjelder både i antall forenheter og i forenheter pr. produsert kjøttmengde. Ei søye, inkludert hennes lam, henter mellom 1/3 og 1/2 av årsfôret fra utmarka. Storfehold og geitehold har i liten grad hatt problemer med rovvilt.

Tab. 2: Antall søyer over ett år pr. 31. juli fra 2001 - 2010

Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
NT	40598	40523	39220	38190	36639	34434	33443	31151	32208	32336
ST	57606	58021	57139	57137	56402	54736	53094	52171	52794	53363
MR	58848	57391	55403	54794	53726	51680	49716	49142	50333	50590

Tab. 3: Oversikt over antall saueprodusenter i 2007 og 2010.

Fylke	2007	2010
N-Trøndelag	548	523
S-Trøndelag	756	706
M og Romsdal	1129	1031

Utmarksbeite med sau er organisert i beitelag over hele landet. Dette gir statistikk som viser omfang av sauehold og tap av sau på utmarksbeite. Oppslutningen i Organisert Beitebruk er 80 – 90 % av alle sauer som er sluppet i region 6.

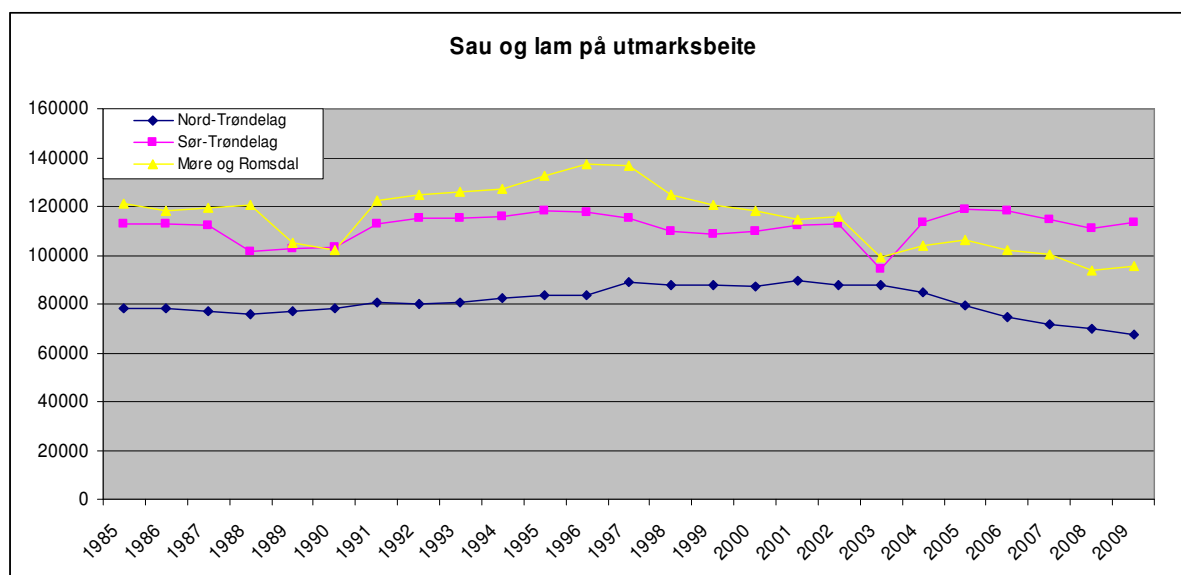

Fig. 2: Antall sau og lam på utmarksbeite fra 1985 og fram til 2009 i de 3 fylkene basert på organisert beitebruk

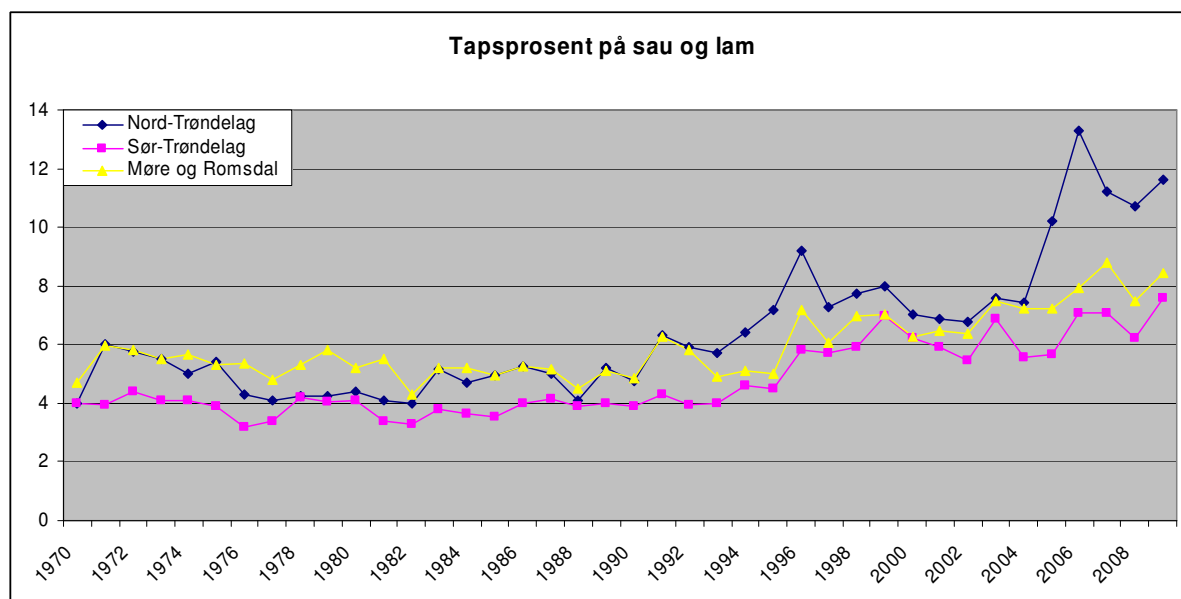

Fig. 3: Tapsprosent på sau og lam på utmarksbeite fra 1970 og fram til 2009 i de 3 fylkene basert på organisert beitebruk

Reindrift i region 6

Det er mange årsaker til at rein tapes, hvorav de viktigste er rovvilt, sykdom, ulykker og ugunstige vær- og beiteforhold. Undersøkelser viser at rovvilt kan stå for en vesentlig andel av de totale tapene. Hovedårsaken til at reindriftnæringen er spesielt utsatt for rovvilttap, er at reinen som det eneste domestiserte beitedyret finner sin næring i utmark gjennom hele året. Dette innebærer at driftsformen i seg selv gir en økt tapsrisiko, og at rovvilt alltid har vært en rammefaktor for reindriften. Det finnes svært få spesielle tapsforebyggende tiltak som er effektive for reindriften, pga. større begrensninger når det gjelder driftstilpasninger for reindrift enn for annet husdyrhold.

Dette ble også understreket av Stortinget ved behandlingen av St.meld.nr.15 (2003-2004). Stortinget påpeker her behovet for en forvaltning som i størst mulig grad skiller tamrein fra rovviltbestandene. Videre forutsetter Stortinget at hensynet til tamreindriften må veie tungt ved forvaltningen av rovviltbestandene, og et raskt uttak av rovdyr når disse kommer inn i tamreinområder og gjør skade. (Jf Innst. S. nr. 174 (2003-2004), s.16).

Miljøverndepartementet nedsatte i 2009, i samråd med Landbruks- og matdepartementet en arbeidsgruppe som skal vurdere tiltak og gi råd til myndighetene for å bedre situasjonen for den sørsamiske tamreindriften. Arbeidsgruppen oversendte sin rapport i september 2009 der det blant annet konkluderes med at en stor del av nedgangen i produktivitet i reindriften må forklares med økte tap til fredet rovvilt. En reduksjon av rovviltbestander ned mot de vedtatte bestandsmålene må antas å ha stor tapsforebyggende effekt.

Nøkkeltall i reindriften:

Tab. 4: Nord-Trøndelag:

Distrikt	Areal Km ²	Fastsatt reintall	Reintall 31.03.2007	Reintall 31.03.2009	Antall siidaandeler
FOSEN/FOVSEN NJAARKE	4339	2100	1745	1637	6
FÆREN/GASKEN – LAANTE	2429	1600	920	1054	4
SKJÆKERFJELL/SKÆHKERE	2380	2000	1927	1712	5
LURU/LÅARTE	2729	2400	1823	1613	6
ØSTRE NAMDAL	6607	4200	4383	4177	12
VESTRE NAMDAL/ÅARJEL NJAARKE	3816	Ikke fastsatt	1685	1909	6
TIL SAMMEN	22300		11883	12102	38

Tab. 5: Sør-Trøndelag og Hedmark:

Distrikt	Areal Km ²	Fastsatt reintall	Reintall 31.03.2007	Reintall 31.03.2009	Antall siidaandeler
ELGÅ	1007	3000	2548	2875	6
RIAST/HYLLING	1929	4500	4719	4707	10
ESSAND	2324	4500	4538	4406	9
TROLLHEIMEN	2235	1600	1571	1591	5
FEMUND (vinterbeite)	1103				
TIL SAMMEN	8598	13600	13376	13576	30

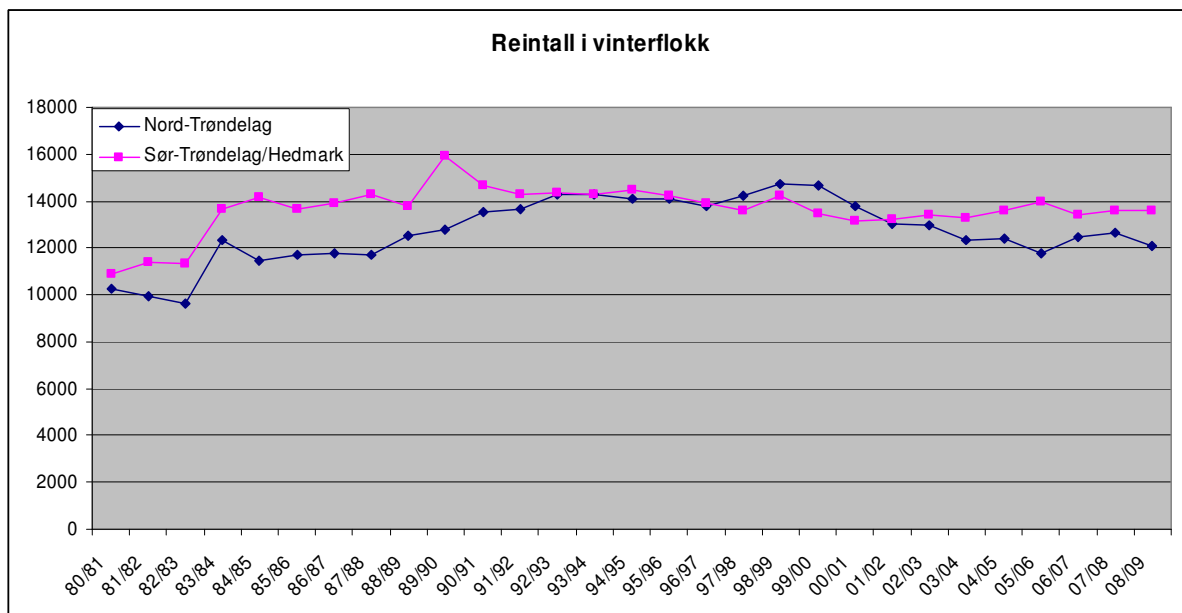

Fig. 4: Reintall i vinterflokk i Sør-Trøndelag/Hedmark og Nord-Trøndelag i perioden 80/81-08/09

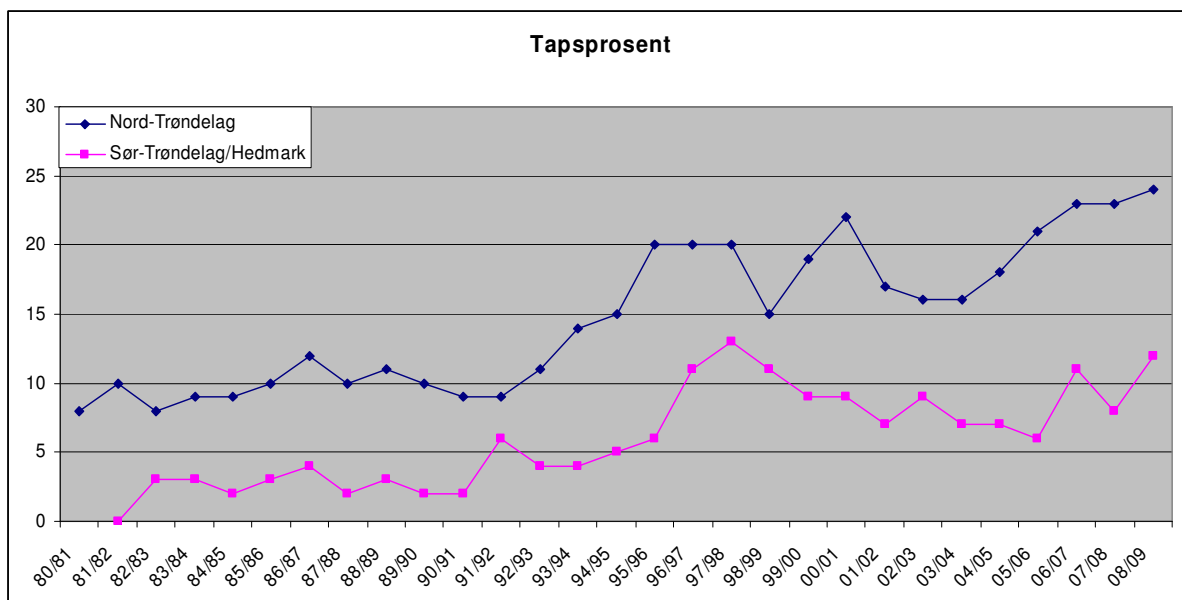

Fig. 5: Tap målt i % for Sør-Trøndelag/Hedmark og Nord-Trøndelag i perioden 80/81-07/08

Konflikter

Rovvilt, og deres levested, fører ofte til konflikt med andre interesser. Det at rovviltartene i mange områder har vært borte i flere generasjoner, gjør at lokalsamfunnene ikke har hatt rovvilt som et rammevilkår, og dermed ikke er tilpasset til å leve med rovvilt. Konfliktene er ofte knyttet til:

- Tap av bufe og rein
- Menneskelige, psykiske og kulturelle forhold
- Mangel på eller uenighet om kunnskap
- Kulturlandskapsskjøtsel i forhold til redusert eller avviklet beite.
- Dyrevelferd

Mål for forvaltning av rovvilt i region 6

Forvaltningsplanens mål skal bidra til:

- Sikring av rovviltartenes overlevelse gjennom oppfylling av Stortingets bestandsmål
- Lavere konflikter og å sikre næringsdrift, herunder aktivt bruk av utmarksbeite, gjennom målrettede virkemidler
- Forutsigbarhet

Byrdefordeling som strategi

Forvaltningsplanen skal legge til grunn at det skjer en **byrdefordeling mellom områder**. Områder med et særlig ansvar for rovviltstammen for en rovviltart skal avlastes for *utfordringene* med de andre rovviltartene så langt det lar seg gjøre.

Geografisk differensiering

Gjennom geografisk differensiering ønsker man å begrense skadene på husdyr og tamrein så langt som mulig. Differensieringen tar utgangspunkt i skadesituasjonen og rovviltartenes hovedutbredelse. Mål om ynglinger av de ulike artene er lagt dit de lettest kan nås og der de totalt sett vil gi minst konflikter med beitenæringen.

Enkelte områder i regionen vil ikke ha mål om ynglinger av noen av de aktuelle rovviltartene. Andre områder vil ha mål om ynglinger av en av rovviltartene, mens noen områder vil ha mål om ynglinger av flere rovviltarter. Dette gjør at virkemiddelbruken i og utenfor områdene også blir differensiert. Dette gjelder ikke minst tapsforebyggende tiltak og fellingsregimene.

Bjørn

Områder med mål om ynglinger:

I bjørneområder vil en ofte få store konflikter knyttet til *reindrifts*- og sauenæringen. Tunge, langsiktige tiltak for å hindre tap av *rein* og sau må prioriteres i disse områdene. Midler til rovdryrsikre gjerder, forsinket slipp om våren, tidlig nedsanking og tiltak som ellers skiller bjørn og rein/sau er svært aktuelle. Bruk av FKT-midler til omstilling kan vurderes innenfor yngleområde for bjørn.

Områder uten mål om ynglinger:

I områder uten mål om ynglinger av bjørn *skal* terskelen for uttak av skadegjørende bjørn være vesentlig lavere enn innenfor områder med mål om yngling. Det vil allikevel årlig kunne oppstå skader p.g.a. bjørn også i andre områder, og tunge langsiktige forebyggende tiltak bør kunne prioriteres også her.

Gaupe

Områder med mål om ynglinger:

Det skal sikres en kontinuerlig bestand av gaupe i de områdene der det er mål om ynglinger. I området med mål om yngling av bjørn bør bestanden av gaupe holdes lav der det oppstår tunge bjørneskader.

I områder med gaupeskader skal det satses på effektive tapsforebyggende tiltak. Dette vil for eksempel være tilskudd til senere slipp om våren. Kvotejakt er et virkemiddel for å redusere skadeomfanget.

Områder uten mål om ynglinger:

Såfremt de nasjonale bestandsmålene er nådd for regionen, bør bestanden i områder uten mål om ynglinger av gaupe holdes lav ved å tillate høye kvoter ved kvotejakten. I de deler av Møre og Romsdal der det ikke er mål om yngling skal det fortsatt tillates kvotefri jakt.

Jerv

Områder med mål om ynglinger:

Området med mål om yngling av jerv skal sikre en kontinuerlig utbredelse av jerv mellom den nordnorske og den sørnorske jervebestanden. Dette innebærer at ynglingene skal være mest mulig jevnt fordelt i disse områdene.

Ofte oppstår det store tap av rein og sau til jerv. I områder med jerveskader skal det satses på effektive tapsforebyggende tiltak. Dette kan innebære tunge og langsiktige tiltak. Tilskudd til tidlig nedsanking, hold av alternative beiter/ekstra høstbeiter samt forsterkede gjerder rundt disse er svært aktuelle tiltak.

Områder uten mål om ynglinger:

I områdene utenfor de sammenhengende fjellområdene som er viktige for overlevelse av jervebestanden, bør det fastsettes tilstrekkelige kvoter for lisensfelling dersom det nasjonale bestandsmålet for jerv i regionen er nådd. Dette for å begrense skader. Til tross for at enkelte områder ikke har mål om yngling, må det forventes jerveaktivitet. Det vil årlig kunne oppstå skader p.g.a. jerv også i andre områder, og tunge langsiktige forebyggende tiltak bør kunne prioriteres her

Bjørn

Nord-Trøndelag: Målet er 4 årlige ynglinger av bjørn avgrenset av Nordlandsgrensen i nord, riksgrensen mot Sverige i øst, kommunegrensa mellom Snåsa og Verdal og Snåsa og Steinkjer i sør og E6 i vest. Med bakgrunn i bestandssituasjonen for bjørn per i dag, både på norsk og svensk side og binneres spredningsmønster, vil sjansene for at det etablerer seg ynglende binner være størst i tilknytning til de deler av Nord-Trøndelag hvor det er registrert binner med årsunger.

Med den kunnskapen en har om unge bjørners vandringsmønster, samt den store bjørnebestanden i Jämtlands län, vil en årlig måtte forvente forekomst av bjørn utenfor området med mål om ynglende bestand av bjørn.

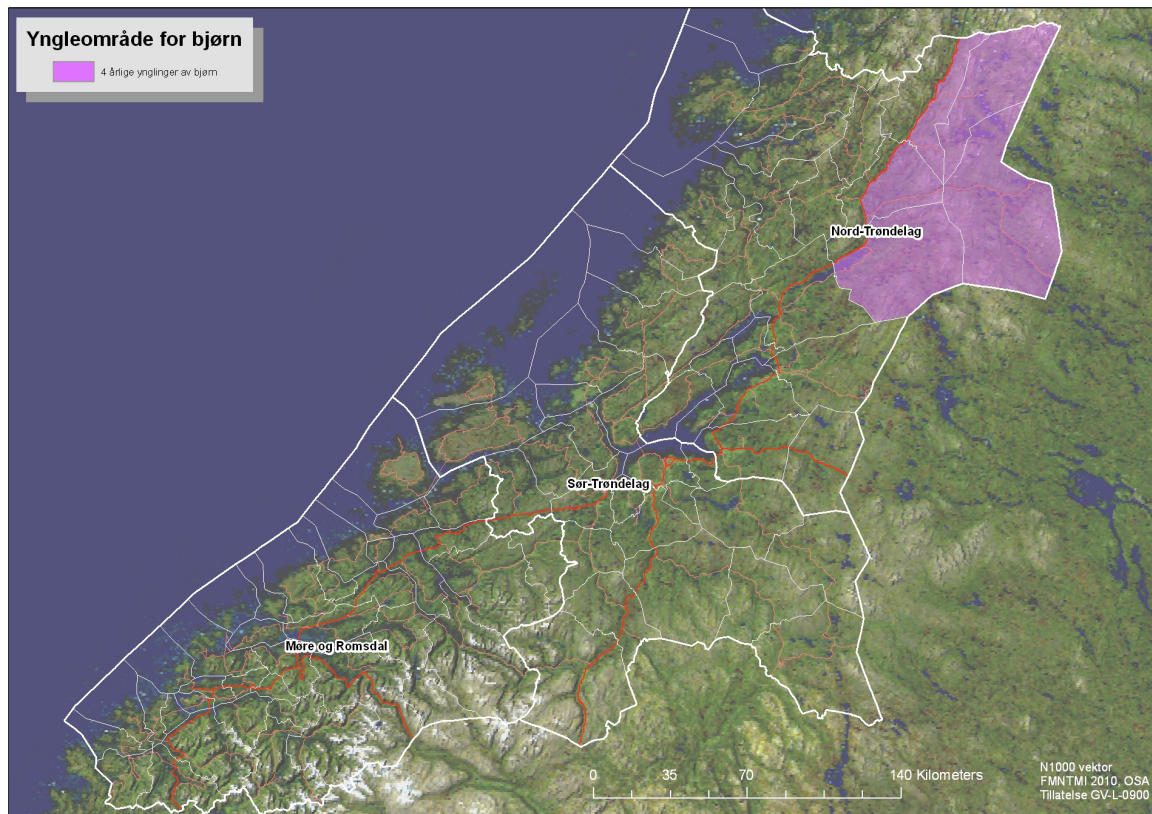

Fig. 6: Kart over område med mål om 4 årlige ynglinger av bjørn

Bestandsmålet for bjørn er ikke oppnådd i region seks. I følge ny matematisk modell for å beregne antall bjørnekull utarbeidet av det skandinaviske bjørneprosjektet ble antall ynglinger beregnet til 2,37 i region seks for 2009, alle innenfor vedtatt yngleområde for bjørn. Dette samsvarer meget bra med definert yngleområdet for bjørn.

DNA-registreringer i 2009 viser imidlertid at minst 54 bjørner (45 i Nord-Trøndelag og 9 i Sør-Trøndelag) var innom regionen i løpet av 2009. 16 av disse var hunnkjønn, og alle (med et unntak) var registrert innenfor området med mål om yngling i Nord-Trøndelag. Den ene binna var registrert på begge sidene av grensen for området med mål om yngling.

Gaupe

Møre og Romsdal: Målet er **2 yngling** av gaupe i kommunene Gamle Aure, Halså, Tingvoll, Rindal, Surnadal og den delen av Sunndal kommune som ligger nord for elva Driva. Ingen mål om verken ynglinger eller enkeltindivider av gaupe i resten av Møre og Romsdal.

Sør-Trøndelag: Ikke mål om yngling i Oppdal og Rennebu på grunn av stor sauetetthet og tamreindrift i Trollheimen. Ikke mål om yngling i et område øst i Sør-Trøndelag på grunn av tamreindrift i Essand og Riast/Hylling reinbeitedistrikt. For øvrig i fylket (utenom Fosen) **4 ynglinger av gaupe**.

Fosenhalvøya, inkludert den del av Namdalseid kommune som ligger vest for riksvei 17, de deler av Namsos kommune som ligger sørvest for Namsenfjorden: **Ikke mål om yngling**

Nord-Trøndelag for øvrig: **6 ynglinger**. Det bør være et mål at de fleste av gaupeynglingene over tid forekommer i vestre Namdal og i områder øst for Trondheimsfjorden. Ikke mål om ynglinger nordøst i fylket, avgrenset av Nordlandsgrensen i nord, riksgrensen mot Sverige i øst, kommunegrensa mellom Snåsa og Verdal og Snåsa og Steinkjer i sør og E6 i vest. Gaupebestanden i indre deler av Namdalen bør holdes lav, da det her også er mål om ynglinger av bjørn og jerv.

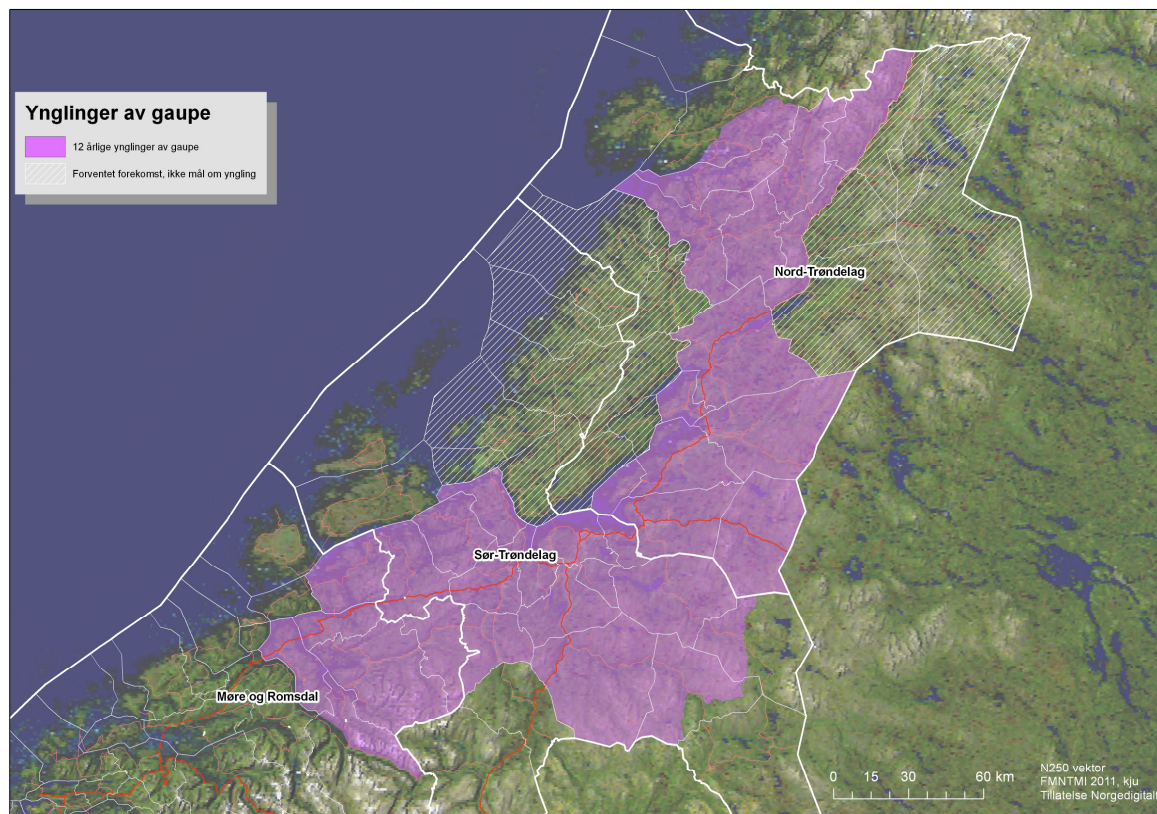

Fig. 7: Kart over område med mål om 12 ynglinger av gaupe i regionen.

Gaupebestanden har i de siste årene ligget betydelig over bestandsmålet i region 6, med et vesentlig tyngdepunkt i Nord-Trøndelag. I 2008 ble det registrert 23 familiegrupper i regionen, i 2009 26,5 familiegrupper og i 2010 20 familiegrupper.

Tab. 6: Fylkesvis fordeling av dokumenterte familiegrupper av gaupe i perioden 2005 – 2011.

Fylke	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nord-Trøndelag	13	12	12	17	16,5	13	13
Sør-Trøndelag	1	5	3	6	9	6	4
Møre og Romsdal	0	0	0	0	1	1	1

Jerv

Møre og Romsdal: 3 ynglinger i Snøhetta og Reinheimen. Trollheimen er tatt ut som yngleområde for jerv.

Sør-Trøndelag: Tydal og Røros kommuner samt deler av Selbu/Holtålen/Midtre Gauldal kommuner (Forelhogna nasjonalpark): 3 ynglinger. Ikke mål om yngling i Oppdal og Rennebu kommuner på grunn av stor sauetetthet og forholdsvis små muligheter for gjennomføring av effektive forebyggende tiltak.

Nord-Trøndelag: 4 ynglinger. Ikke mål om yngling vest for E6. Mål om 2 ynglinger nord for grensen mellom Luru og Skjækerfjell reinbeitedistrikt og 2 ynglinger sør for grensen mellom de to distriktene.

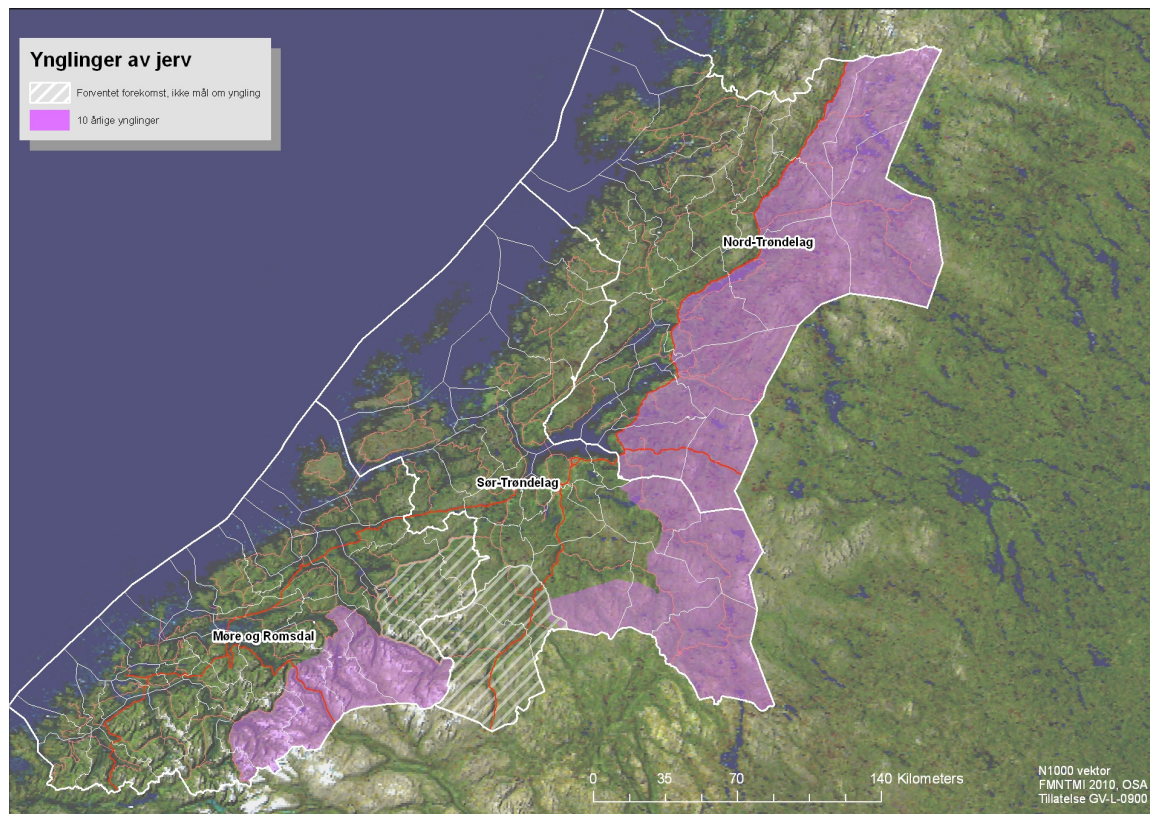

Fig. 8: Kart over område med mål om ynglinger av 10 jerv i regionen.

Jervebestanden har i de siste årene ligget noe over bestandsmålet i region 6. Ynglingene registreres i all hovedsak innenfor områder med mål om yngling i regionen, men det er få registrerte ynglinger øst i Sør-Trøndelag de siste årene. I 2008 ble det registrert 14 ynglinger, i 2009 13 ynglinger og i 2010 15 ynglinger i regionen.

Tab. 7: Fylkesvis fordeling av dokumenterte jervynglinger i perioden 2004 – 2010.

Fylke	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nord-Trøndelag	2	9	5	8	5	6	7
Sør-Trøndelag	3	3	3	2	3	4	4
Møre og Romsdal	4	3	2	3	6	3	4

Ulv

Det er ikke et nasjonalt mål å etablere ynglinger av ulv i region 6. En må imidlertid forvente streifende individ av ulv innenfor hele regionen. Individer på streif fra østlig/nordlig utbredelse kan være av stor betydning for det genetiske mangfoldet i den sørskandinaviske ulvebestanden. Terskelen for skadeuttak av slike individer bør av den grunn ligge høyere enn for streifdyr fra den sørskandinaviske bestanden. Det kan bli viktig med raske DNA-analyser av streifende ulv. Ulv som tar tamrein skal allikevel tas raskt ut (Jf arbeidsgruppens rapport over tiltak for sørsamisk reinsdrift).

Hvert av de siste årene er det registrert streifdyr av ulv i regionen. I all hovedsak dreier det seg om dyr som kommer fra den sørskandinaviske bestanden, og som streifer øst i regionen. Ved noen tilfeller er det registrert skade på sau eller rein forårsaket av disse.

Kongeørn

Kongeørnbestanden skal opprettholdes på dagens nivå og med dagens utbredelse (henvis til stortingsmeldingen 2004). Bestanden er estimert til 95-123 hekkende par i Møre og Romsdal, 50-60 hekkende par i Sør-Trøndelag og 60-63 hekkende par i Nord-Trøndelag. Med andre ord er kongeørna registrert som hekkende fugl i hele regionen. Ungfugl av kongeørn vil streife over store områder inntil de blir 4-5 år og etablerer seg som hekkefugl i egne territorier.

Ettersom det nasjonale overvåkningsprogrammet for kongeørn ikke er igangsatt finnes det ikke gode oppdaterte bestandstall for kongeørn.

Yngleområder for rovvilt i region 6

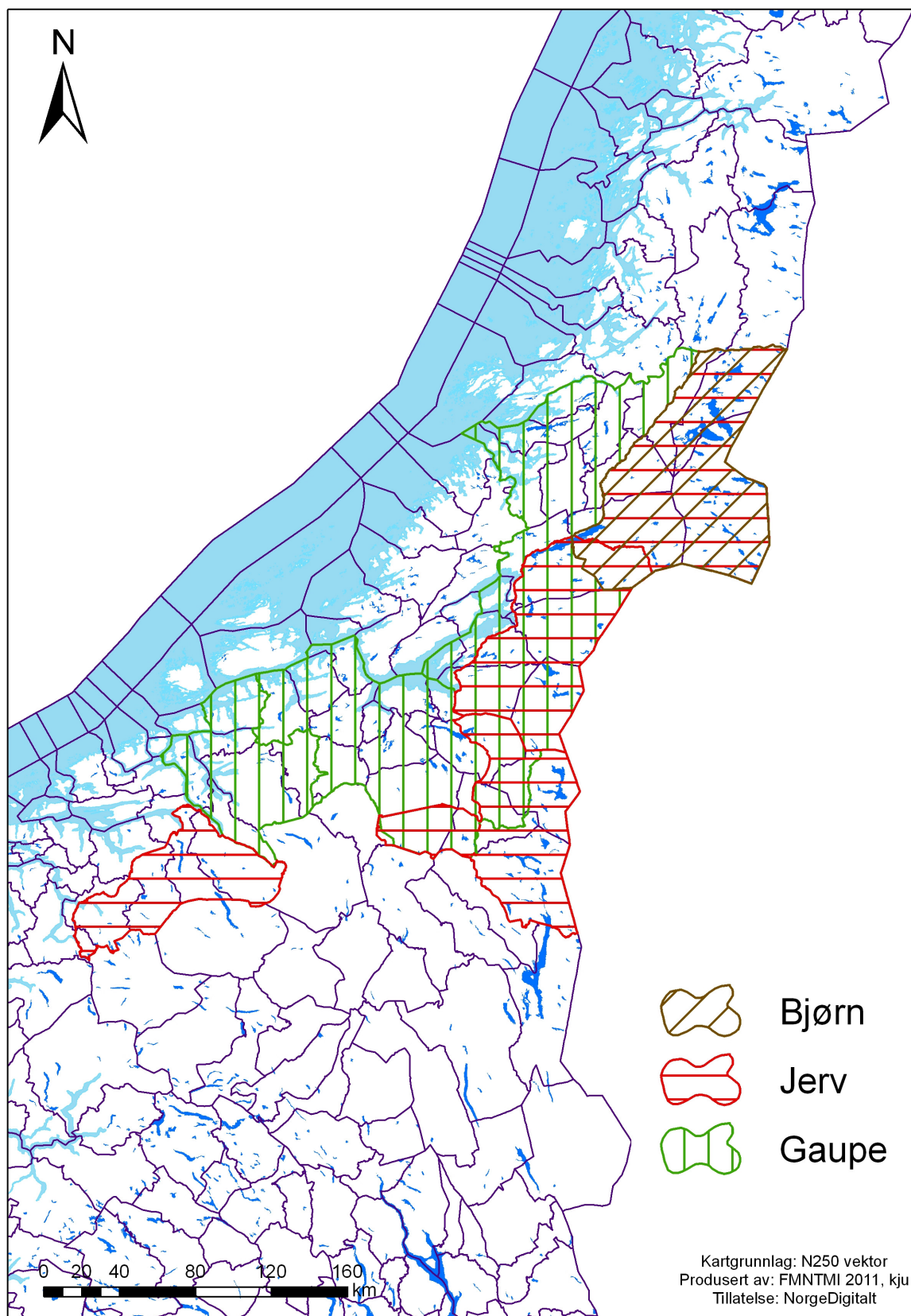

Fig 9: oversiktskart over yngleområdene for bjørn, jerv og gaupe

Virkemidler og tiltak i rovviltforvaltningen

Kunnskap

En av de tydeligste konfliktene rundt rovvilt i dag, er uenighet om bestandsstatus og adferd hos rovdyr.

Økte bevilgninger til **bestandsovervåkning** de siste årene, gir muligheter for økt innsats og fortsatt optimalisering av metodikken. Nye metodikker har også blitt tatt i bruk, som for eksempel årlige DNA-analyser for bjørn og jerv. Opprettelsen av Rovdata vil være med på å styrke den **lokale medvirkningen** i overvåknings- og registreringsarbeidet, samtidig som den nye nettportalen www.rovdata.no vil styrke informasjonsflyten mellom lokalbefolkning, forskning og forvaltning. At en fortsatt har stor åpenhet omkring overvåkningen skaper ytterligere legitimitet for arbeidet.

Som et ledd i å øke lokalbefolkningens interesse for å varsle inn tips om ynglinger, har rovviltneemnda vedtatt å gi en kompensasjon på kroner 10 000,- for den som gir opplysninger som fører til at tidligere ukjente ynglinger av jerv blir registrert.

Informasjon bygd på mest mulig sikker kunnskap må utvikles og prioriteres nasjonalt, dette slik at man regionalt og lokalt har et godt produkt i tilknytning til temaet ”å leve med rovdyr”. Rovviltneemnda i region 6 vil i tillegg arbeide for å utvikle tilpasset informasjon til prioriterte målgrupper innenfor region 6, og at sentrale myndigheter prioriterer informasjonstiltak.

Ordinær jakt og fangst av rovdyr

Kvotejakt er en ordinær jakt med hjemmel i viltlovens § 9 (jaktbare viltarter og jakttider) på et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i viltloven. Det er offentlige myndigheter som fastsetter kvoten. Det er kun åpnet for kvotejakt på gaupe av rovviltartene. Lisensfelling er en skademotivert felling, hvor et bestemt antall individer av en viltart kan felles med hjemmel i naturmangfoldloven. Du må være registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å delta i lisensfelling.

Gaupe:

Kvotejakt:

Når bestandsmålet for gaupe i regionen er nådd, kan det iverksettes kvotejakt på gaupe. Kvote fastsettes bare for de delområdene som har like mange eller flere ynglinger enn det som er vedtatt som delmål for området. Jaktkvote det enkelte år fastsettes som en startkvote ut i fra bestandsstatus. Region seks er oppdelt i 16 forskjellige kvotejaksområder (se figur x), men det kan være aktuelt å gi felles kvote for to eller flere kvotejaksområder.

Der det innenfor et delområde er vesentlige forskjeller i skadesituasjon, bør delområdene stykkes opp i mindre områder med separate kvoter slik at kvotejakta får best mulig skadeforebyggende effekt. I områder der det ikke er mål om yngling av gaupe *skal* størrelsen på kvotene i utgangspunktet være større.

Kvotefri jakt:

Som en videreføring av eksisterende ordning opprettholdes kvotefri jakt på gaupe i hele Møre og Romsdal med unntak av kommunene gamle Aure, Halså, Tingvoll, Rindal, Surnadal og den delen av Sunndal kommune som ligger nord for elva Driva.

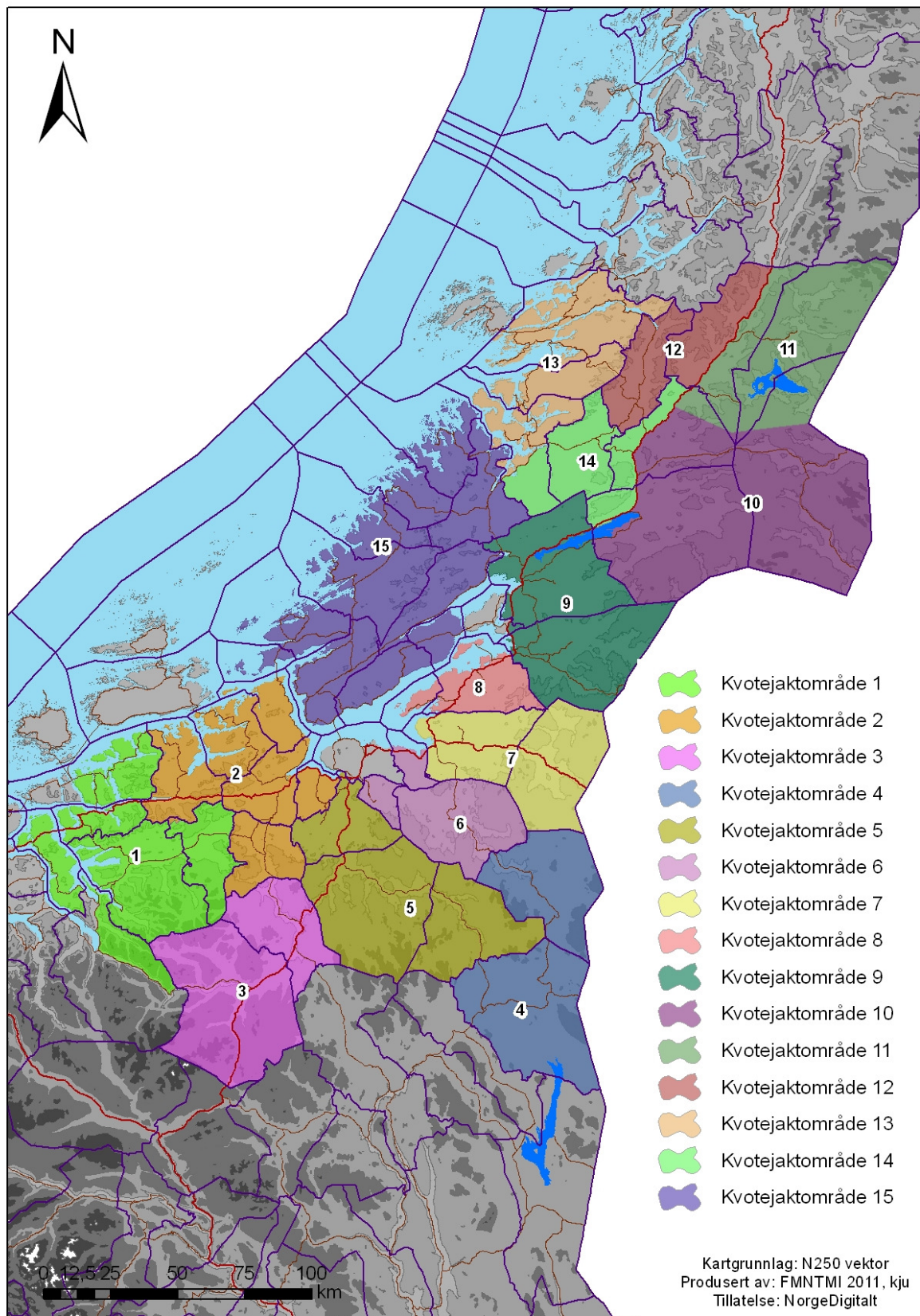

Fig 10: Kart over kvotejaktområdene for kvoteyakt på gaupe i region seks.

Bjørn og jerv:***Lisensfelling:***

Når bestandsmålet for bjørn og/eller jerv i regionen er nådd, kan rovviltnemnda åpne for lisensfelling i de delområdene som har like mange eller flere ynglinger enn det som er vedtatt som delmål for området. Kvotene for lisensfelling skal fastsettes slik at bestanden holdes mest mulig i tråd med de bestandsmål som er fastsatt. Bestandsmålet for jerv er nådd for region seks, slik at rovviltnemnda fastsetter kvote for lisensfelling av jerv. For bjørn er ikke bestandsmålet nådd. Imidlertid har Direktoratet for naturforvaltning åpnet for lisensfelling av bjørn i områdene utenfor området med mål om yngling.

Lisensfelling skal rettes inn mot områder med størst skadepotensial slik at felling får best mulig skadeforebyggende effekt. Lisensfelling er det viktigste virkemiddelet for å regulere bestandene av jerv og bjørn.

Skadefelling

Fylkesmannen kan av eget tiltak eller etter søknad fatte vedtak om iverksetting av felling for å forhindre *skade* eller fremtidig skade innenfor rammen av den årlige kvote for betinget skadefelling gitt av rovviltnemnden, jf. Forskrift om forvaltning av rovvilt § 8, eller Direktoratet for naturforvaltning, jf. § 13.

Det er et mål at skadedyr skal tas ut så raskt og effektivt som mulig. I områder med store rovviltskader skal det etableres lokale eller regionale fellingslag, som skal delta aktivt i forsøket på felling. Det er i utgangspunktet kommunenes eget ansvar å opprette skadefellingslag. Opplæring av jaktledere bør prioriteres. Disse skal skoles og følges opp årlig. For å effektivisere skadefellingsforsøkene oppfordres det til interkommunalt samarbeid. Fra og med 2010 gis det godtgjørelse til personell som bidrar i skadefellingsforsøk i regi av kommunale og/eller interkommunale fellingslag.

Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til skadefelling skal det legges vekt på føringene i denne forvaltningsplanen (jf. forskriften § 6) og naturmangfoldloven. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning, og ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Det skal særlig tas hensyn til:

- a) områdets betydning som beitemark*
- b) skadenes omfang og utvikling*
- c) potensialet for fremtidige skader*
- d) muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak*

Fylkesmennene har i beitesesongen vakttelefon for rovvilt der søker av skadefelling formidler søknaden muntlig til fylkesmannen. I de aller fleste tilfellene vil saksbehandlingen foregå muntlig, og svar på søknaden vil bli formidlet muntlig til søker. Imidlertid skal søker skrive en skriftlig søknad i ettertid og fylkesmannen er pliktig til å skrive et skriftlig svar på søknaden. Bakgrunnen for at saksbehandlingen foregår muntlig i første omgang er for å korte ned saksbehandlingstiden til det minimale.

Felling skal være rettet mot bestemte individer. Vedtak om felling skal være begrenset til et bestemt område, tidsrom og antall dyr. Det kan knyttes nærmere vilkår til fellingstillatelsen, herunder at bestemte typer dyr skal være unntatt, at felling skal foretas av nærmere bestemte

personer eller etter nærmere bestemte metoder. Felling og forsøk på felling i henhold til denne bestemmelsen gjennomføres uavhengig av grunneiers jaktrett, jf. viltloven § 35.

I kroniske skadeområder, der en ikke lykkes med uttak av skadegjørende individ gjennom skademotivert lisensfelling, kan det i spesielle tilfeller være behov for å ta i bruk andre/flere virkemidler under uttak. Fylkesmennene kan under skadefelling sette reglene om bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt til side, noe som gjøres i enkelte tilfeller for å effektivisere skadefellingsforsøket (Viltlovens § 21). Dette skal i så fall kun skje unntaksvis, primært i områder uten mål om yngling, og kun i områder med svært store skader.

Tapsreducerende tiltak rettet mot rein- og bufenæringen

Rovviltsforskriften har en todelt målsetning, der enn både skal sikre overlevelsen til rovviltartene og innenfor disse rammene skal en sikre reindrift og husdyrhold basert på utmarksbeite. Dette vil i enkelte områder bety at en må tilpasse drifta for å fortsatt sikre drift.

Ved vurdering av aktuelle forbyggende tiltak, bør det settes følgende krav:

- De bør redusere tap og skader av beitedyr direkte.
- Utvida tilsyn kan kun få tilskudd når det er kombinert med et annet, prioritert tiltak.
- De skal være praktisk og økonomisk gjennomførbare.
- De skal ha så liten skadeforskyvende effekt som mulig.
- Områder hvor man ønsker ynglinger av rovdyr skal prioriteres. Det bør i disse områdene stimuleres til tunge og langsiktige forebyggende tiltak.
- Områder der det ikke er mål om yngling av en eller flere av rovviltartene kan også få omfattende rovviltskade. Tilskudd til forebyggende tiltak kan tildeles for å avgrense skadeomfanget.

Planlagte tiltak er å foretrekke, men slik situasjonen er i Region 6 med beitedyr og rovvilt over store deler av regionen, vil det alltid være behov for å sette inn akutte tiltak. Disse tiltakene er ofte både direkte tapsreducerende og generelt konfliktdempende. Forholdene mellom beiteområder er svært ulike, slik at tiltaka kan gi ulike resultat. Tilpassing etter forholdene er nødvendig.

God reindrift og godt bufehold er i seg selv tapseforebyggende. Forvaltningen bør samarbeide med næringene og Mattilsynet for å motivere til dette.

Rettet mot sau

Det er generelt vanskelig å finne gode tiltak og virkemidler som kan sikre sau og rovvilt tilhold i samme område til samme tid. Flere av de prioriterte tiltakene vil kunne være aktuelle på enkeltbruk og i beitelag der konfliktene er store. Det er avgjørende for å lykkes at en sørger for god lokal medvirkning og utnytting av den kunnskap og erfaring som finnes innenfor næringa. Tiltakene rettet mot sau skal i første rekke gjelde innenfor områdene som er definert som leveområder for de ulike rovviltartene.

I områder med årlige tunge rovviltskader på sau, vil tiltak som skiller rovdyr og sau i tid og rom være det som er absolutt mest effektivt for å forhindre tap.

Rovviltnemnda fordeler hvert år en økonomisk ramme til tiltak til de 3 fylkene, med en prioritering for bruken av disse.

Tab 8: Forebyggende tiltaksmidler fordelt til fylkene perioden 2006-2011 (2008 inkluderer midler gitt til fylkene gjennom supplerende tildelingsbrev).

Fylke	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Møre og Romsdal	900 000	950 000	1 650 000	1 650 000	1 900 000	1 800 000
Sør-Trøndelag	930 000	1 200 000	2 500 000	1 950 000	2 400 000	2 300 000
Nord-Trøndelag	3 920 000	4 500 000	9 600 000	11 400 000	10 700 000	9 900 000

Rovdyrsikre gjerder

Innenfor områder med årlige, kroniske rovdyrskader kan inngjerding av sau i rovdyrssikre gjerder være et svært aktuelt tiltak. Dette skiller sau og rovdyr i tid og rom, og er utprøvd med gode resultat. Dette er kostbare tiltak, men de er langsiktige og vil i enkelte områder være det som gjør at sauedrift fortsatt er mulig. Det er utviklet en standard for rovdyrssikre gjerder, og alle gjerder må følge denne. Tiltaket må i hvert enkelt tilfelle "skreddersys" for aktuelle område og aktuelle tapssituasjon. For noen områder kan det være aktuelt å ha sau innenfor rovdyrssikre gjerder i bare deler av beitesesongen. Utfordringen er å få gjerdet inn store nok områder, samt å unngå konflikter med andre interesser. Det skal ikke planlegges eller gis økonomisk støtte til inngjerding av utmarksarealer der dette kommer i konflikt med reindriftsinteressene. Innmarksbeite og gårdsnært utmarksbeite kan kombineres med rovdyrssikre gjerder. Dette vil også bidra til å skjytte kulturlandskapet. På nåværende tidspunkt (desember 2010) er 14 rovdyrssikre gjerder ferdigstilt, mens fire gjerder er under etablering.

Radiobjeller:

Radiobjeller vil være til stor nytte for næringsutøveren i det regelmessige tilsynet av beitedyrene og gi mulighet til å redusere tap på beite og bedre dyrehelsen. Systemet vil dessuten være svært nyttig og tidsbesparende i sankingen av dyra.

Tilsyn:

Med tilsyn menes her tilsyn med offentlig tilskudd i områder det forventes å oppstå betydelig rovviltsskade, eller der det oppstår betydelig skade forårsaket av rovdyr. Slikt tilsyn kommer i tillegg til ordinært tilsyn som blir organisert av saueierne. Ordinært tilsyn, som skal utføres av saueierne, skal skje minst en gang pr. uke, og finansieres fullt ut av saueier. Ulike former for tilsyn kan ikke beskrives som et sterkt virksomt forebyggende tiltak. En skiller mellom to ulike former for tilsyn som gir grunnlag for tilskudd: Ekstraordinært tilsyn og utvidet tilsyn.

Ekstraordinært tilsyn er definert som tilsyn med økonomisk støtte fra det offentlige, der en alvorlig skadesituasjon er konstatert. Tilsynet skal settes inn på den tid på døgnet da en har erfaring med at de største tapene oppstår, slik som kveld, natt og morgen. Ekstraordinært tilsyn skal bidra til å skremme rovdyra vekk fra skadeområdet.

Utvidet tilsyn Offentlig økonomisk støttet tilsyn der en kan leie inn personer for å gjennomføre tilsyn utover ordinært tilsyn. Utvida tilsyn kan få tilskudd når det er kombinert med et annet, prioritert tiltak. Ulike former for tilsyn kan ha direkte virkning ved at rovviltet forstyrres eller indirekte ved at uheldige forhold oppdages og tiltak settes inn.

Tidlig sankning:

Tidlig sankning gjennomføres for å avbryte en pågående skadesituasjon. Følgende vilkår vil gjelde for igangsetting av tiltaket:

- Tidlig sankning skal settes i verk for å stoppe pågående betydelige tap til jerv og bjørn.
- Det er mattilsynet og/eller fylkesmannen som bestemmer hvor og når sankning skal skje.
- Når tidlig sankning er bestemt, skal all sauen i et område sankes.

Det gis en kompensasjon for forutgifter i forbindelse med tidlig sankning, evt. for leie av jord eller beite. Et slikt tilskudd kan gis fram til og med normal hovednedsankingsdato, som vanligvis er 10. september. Rovviltnemnda skal hvert år sette en sats for tidlig nedsanking som bør være den samme som Mattilsynets sats. Fylkesmannen kan inngå andre avtaler om kompensasjon dersom dette er hensiktsmessig. Mattilsynet kan fatte vedtak om tvungen nedsanking. Også denne typen nedsanking gir rett på økonomisk støtte.

Ekstra høstbeite til bruk ved tidlig sankning:

Ekstra høstbeite legger grunnlag for bedre økonomi for saueprodusenten hvis tidlig sankning må gjennomføres for å avbryte en pågående skadesituasjon. Det kan gis støtte til inngjerding av beiteområdet. Slike tiltak kan også i visse tilfeller støttes økonomisk gjennom tilskuddsordning for spesielle tiltak i kulturlandskapet som administreres av kommunene (SMIL- midler).

Ekstra innmarksbeiter i nærheten av gårdene er ofte en forutsetning for tidligere sankning og bør derfor prioriteres i områder med mål om yngling av bjørn og jerv.

Forsinket slipp og inngjerding av ekstra vårbeite for å redusere gaupe- og bjørneskader:

I områder med mål om yngling av gaupe og bjørn, kan tap av små og unge lam til gaupe reduseres ved å holde dem borte fra områdene der tapa skjer. Der det er mål om yngling av bjørn eller der streifende bjørn ofte gjør stor skade, kan seint beiteslipp redusere tidlig tap av søyer mens lamma er små og svært avhengige av mora. Ekstra areal til beite om våren fører til at lamma blir større når de slippes på utmarksbeite. Inngjerding av ekstra vårbeite kan derfor være aktuelt i områder med tap til gaupe og bjørn.

Flytting av sau:

For å redusere tap av sau, kan flytting av sau til andre/nye beiteområder være et alternativ. Nye beiteområder kan være innmarksbeiter som ikke er i bruk, evt. inngjerda randsoner der disse dyra kan beite hele beitesesongen. Alle gjerder som blir oppsatt bør i utgangspunktet være rovviltsikre gjerder.

Aktuelle momenter som må vurderes i forbindelse med dette:

- Avstand og transportbehov
- Beitekvalitet
- Tiltak for tilrettelegging av beiting
- Arbeid med tilvenning til nytt beite
- Mulighet for å utføre ordinært tilsyn
- Flyttinga bør i utgangspunktet omfatte alle besetningene i et bestemt område.

Ved kronisk skade over mer enn 5 år i et omfang som normalt vil utløse tidlig sankning, skal kommunen/fylkesmannen i samråd med saueholderne innenfor et avgrenset beiteområde vurdere om det kan legges til rette for flytting av dyra. Dersom det oppstår skade i de nye beiteområda, må det følges opp med tiltak mot rovdyra.

Aktuelle momenter som må vurderes i forbindelse med dette er avstander, beitekvalitet, tiltak for tilrettelegging av beiting, arbeid med tilvenning til nytt beite, mulighet for å utføre ordinært tilsyn, muligheten til å gjennomføre tiltaket i andre besetninger i området.

Gaupeklaver:

Gaupeklaver/rovviltsklaver blir i enkelte områder ansett som effektivt for å redusere tap av lam til gaupe. I Trøndelag brukes lokalt utvikla metallklaver. Ved riktig bruk av klavene har en erfaring for at skadeomfanget reduseres vesentlig. Tiltaket er aktuelt i områder med mål om ynglende gaupe.

Vokterhund:

Tre store vokterhundprosjekter har blitt utført i Norge de siste ti år og totalt fire ulike bruksmåter har blitt evaluert. Disse er: 1. Vokterhunder på inngjerdet beite; 2. Vokterhunder på patrulje i lag med en tilsynsperson; 3. Vokterhunder brukt i kombinasjon med gjeting og 4. Vokterhunder alene med sau i utmarka. Bruksmåte 1 anbefales i områder med svært høge rovdyr tap – der alternativene er enten å legge om eller å legge ned. Bruksmåte 2 kan benyttes i utmarksbeiter hvor rovdyrskadene ennå ikke overstiger 10-15 %.

Omstilling til annen næring:

For utsatte buskaper der andre forebyggende tiltak er vurdert eller utprøvd, uten tilstrekkelig virkning, kan det være aktuelt med omstilling til annen husdyrproduksjon eller annen næring. Det er tidligere gitt omstilling til annet husdyrhold, til utvikling av reiselivsprodukter, og til annen næring med utgangspunkt i bygda sine ressurser. Tiltaket er ikke aktuelt for enkeltbrukere der det vil ha en skadeforskyvende effekt. Perioden med særlige midler avsatt for omstillingstiltak er avsluttet, og eventuelle omstillingsmidler må med dagens regelverk konkurrere med andre tiltak til forebygging og konfliktdemping. *Med dagens regelverk er det omstilt seks bruk i Nord-Trøndelag der fem er innenfor yngleområdet for bjørn.*

Tapsforebyggende tiltak i reindrifta.

Rein er en villlevende art hele året, og er tilpasset sine leveområder (klima, føde, rovdyr). Det ikke er mulig å skille all rein og faste forekomster av rovvilt gjennom fysisk geografisk differensiering. I viktige reinbeiteområder vil derfor beskatningen av rovviltbestandene være et viktig forvaltningsmessig tiltak. Driftsform kan allikevel påvirke reinens evne til å tilpasse seg rovdyra. Reineierens driftsutøvelse består av en rekke større eller mindre valg som kan påvirke reinens evne til å forholde seg til rovdyra, og god reindrift er i seg selv tapsforebyggende. Driftsformen kan derfor gjøre det vanskelig å finne tekniske tiltak som forebyggende tiltak mot rovviltskader i reindrifta.

I motsetning til sau som slippes og sankes i en forholdsvis kort beitesesong (3 – 4 mnd), beiter rein i utmark hele året. Reineierne er henvist til sine siidaer og flytting av rein til beiteområder utenfor reinbeitesida er ikke aktuelt. Følgende tiltak er forsøkt de siste årene i regionen, og kan være aktuelle:

Kalving innenfor kontrollerte områder

Kalving innefor kontrollerte områder vil si at kalvingen foregår innenfor et gjerde og/eller i et område som av naturlige årsaker er lett kontrollerbart, som f.eks. et avskilt fjellområde, ei øy/halvøy. Dette i kombinasjon med mer intensiv gjeting i kalvingsperioden har vist reduksjon av tapene om våren. Imidlertid krever et slikt tiltak at reineier/reinbeitedistriktet har tilgang til egnede områder.

Transport av rein til mindre rovdyrutsatte beiter

En slik flytting av rein har i en del tilfeller hatt en positiv effekt. Gjennomføring av et slikt tiltak krever at reineier/reinbeitedistriktet er sikker på at det nye beiteområdet faktisk er mindre rovdyrutsatt. Det kreves derfor en del forundersøkelser. Det er også et fåtall reineier/reinbeitedistriktet som har tilgang til egnede områder.

Randsonegjeting/intensiv gjeting i kalvingstida

Dette tiltaket kan ha en viss lokal forstyrrelseeffekt overfor rovviltet, og av den grunn virke tapsreduserende i forhold til tap av kalv på våren. Imidlertid vil for intensiv gjeting i kalvingsperioden virke mot sin hensikt hvis simlene blir så forstyrret at de mister kontakten med kalvene. Kalvene vil da bli et lett bytte for kongeørn og annet fredet rovvilt. Som en tilleggsgevinst til dette tiltaket er muligheter for kadaverfunn og bedre dokumentasjon av skadevolder.

Tidlig samling og slakting

Ved tidlig sankning for tidlig slakting vil det i større utstrekning være behov for bruk av helikopter i forbindelse med samlingen. Dette på grunn av dårlige snøforhold tidlig på høsten. Midlene vil derfor i stor grad bli brukt til leie av helikopter, og tiltaket er forholdsvis kostbart. Imidlertid gir det god tapsreduserende effekt på grunn av at de dyrene som skal slaktes får en kortere periode der de blir eksponert for rovdyr.

Andre økonomiske virkemidler

Forvaltningsplanen skal også gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler for å bidra til en samordnet virkemiddelbruk og reduserte tap og konflikter. En langsiktig, samordnet og målrettet strategi for tilpasninger innenfor regionen skal gradvis gi lavere tap og konflikter grunnet rovvilt.

- *Bygdeutviklingsmidler (BU- midler)* Tilskuddet til bruksutbygging forvaltes av Innovasjon Norge. I yngleområdet for bjørn må det kreves gode og tunge forebyggende tiltak mot rovviltskader på bufe dersom brukerne skal få offentlig finansiering av utbyggingen.
- *Regionale miljøprogram (RMP).* Tilskuddene forvaltes av FM. Til organiserte beitelag kan det gis tilskudd til drift. Beitelaga kan kombinere tilskuddet med midler til skadeforebyggende tiltak mot rovviltskader i aktuelle områder.
- *Tilskudd over reindriftsavtalen.* Opprettholdelse og styrking av tilskudd til kalveslakt og tidligslakt støttes. Tilskuddsordningene bør målrettes mot de områdene som har størst rovdyr tap.
- *Spesielle miljø tiltak i landbruket (SMIL).* Tilskuddene forvaltes av kommunene. Tiltaket kan godt samordnes med midler til forebyggende tiltak, ved for eksempel tilskudd til rovdryrsikre gjerder eller inngjerding av beitemark til bruk ved tidlig sankning eller forsinket slipp

Tiltak for konfliktreduksjon retta mot allmennheten

Stortinget sluttet seg til energi- og miljøkomiteen sin innstilling (S. nr. 174), der det slås fast at mange mennesker som lever i rovviltområder, opplever frykt for rovdyr og at livskvaliteten dermed forringes. Dette gjenspeiles i *Regelverk for tilskudd til forebyggende og konfliktdepende tiltak i forhold til rovviltskader (§ 3.4):*

Forvaltningen

Det er viktig å skape stor grad av tillit mellom rovviltforvaltningen, dyrevernforvaltningen, landbruksnæringen, reindriftsnæringen, kommunene og ulike interesseorganisasjoner. Den

regionale rovviltnemnden vil organisere sitt arbeid slik at dialogen med lokal forvaltning, næringsinteresser og miljøvernorganisasjoner blir god.

Rovviltnemnda vil fortsatt ta initiativet til et årlig kontaktmøte med regionale lag og organisasjoner, og for øvrig ha løpende kontakt. En skal ha god kontakt med høyskoler, universitet og forskningsinstitusjoner for å ha et best mulig faglig grunnlag for arbeidet i rovviltnemnda. Kunnskap om forvaltning av rovvilt i Sverige (Länstyrelsen i Jämtland), region 3 (Oppland), 5 (Hedmark) og 7 (Nordland) i Norge vil ha spesiell interesse for rovviltnemnda og vil følges opp med årlige kontaktmøter.

Fylkesmennene bør på eget initiativ ha fylkesvise kontaktmøter med lag og organisasjoner.

Det er viktig å ha et godt samarbeid mellom forvaltningsmyndighetene (rovvilt, landbruk og dyrevelferd) slik at en får en størst mulig samordning av virkemiddelbruken.

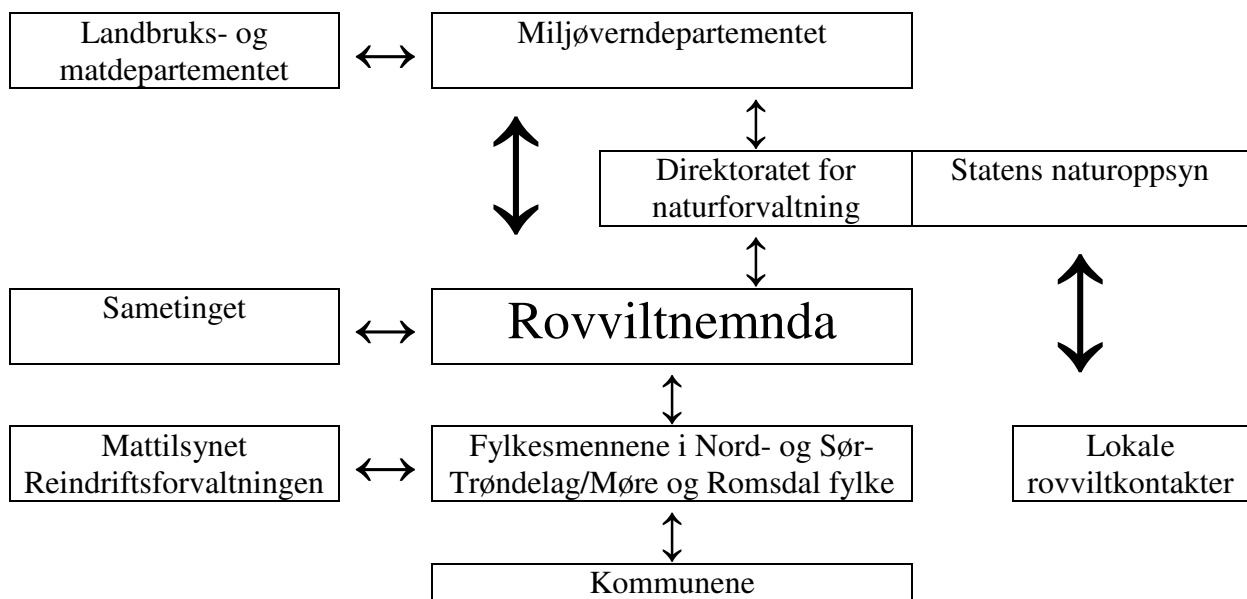

Fig 11: oversikt over aktørene i rovviltforvaltningen og sentrale samarbeidsorgan

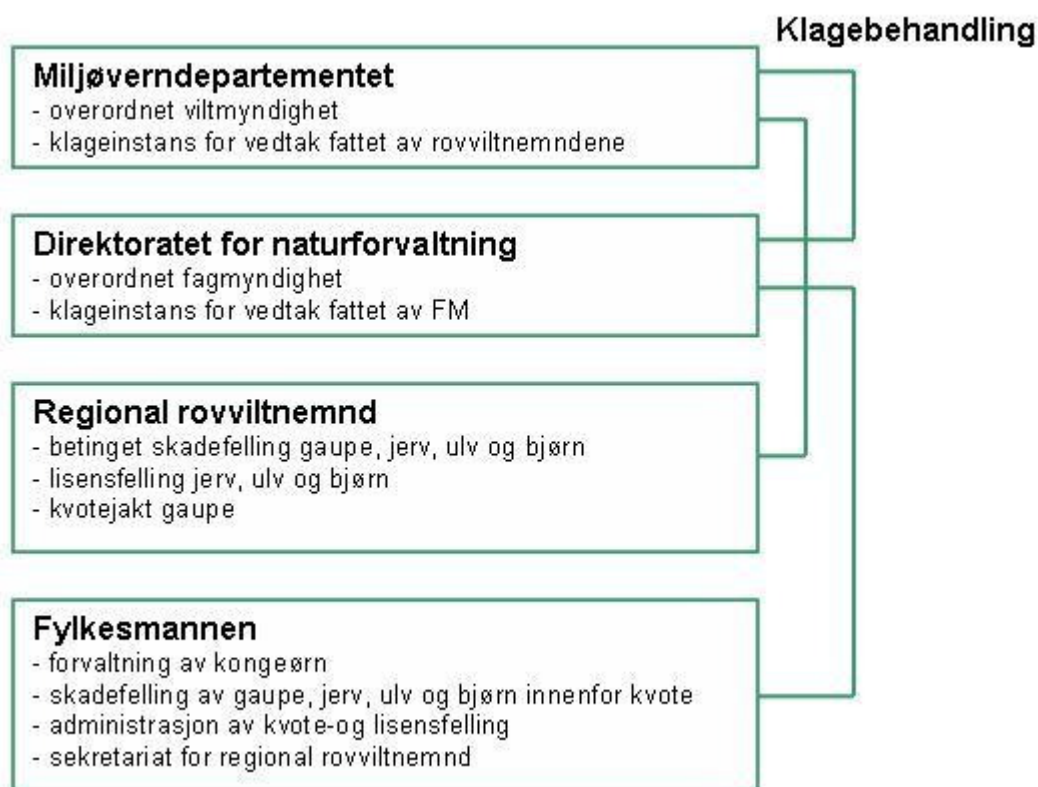

Fig. 12 Forvaltningsorganenes ansvarsområder ved klagebehandling av klagesaker

Vedlegg

1. *Rovviltnemnda vil arbeide for:*

Rovviltnemnda sin myndighet og rammer for rovviltforvaltning er fastlagt i rovviltforskriften. Forvaltningsplanen forholder seg til dette. Rovviltnemnda ser at tiltak kunne vært gjort for å bedre forvaltningen og redusere konsekvensene av rovvilt, men noen av disse er det per i dag ikke mulig å gjennomføre.

Rovviltnemnda har ikke myndighet til å fastsette kvoter for lisensfelling på bjørn per i dag, da bestandsmålet ikke er oppnådd. Samtidig ser rovviltnemnda at andre nemnder, som er innenfor regioner uten mål om ynglinger av bjørn, har denne myndigheten. Dette til tross for at de ligger nærmere områder med tett bjørneforekomst (for eksempel Oppland) enn deler av region 6 (for eksempel Møre og Romsdal). Rovviltnemnda har søkt Direktoratet for naturforvaltning om å få delegert myndigheten til å fastsette kvoter for lisensfelling av bjørn i områder uten mål om ynglinger i region 6, men direktoratet har gitt avslag.

Bestandsregistreringer:

Rovviltnemnda i region 6 har over lang tid arbeidet aktivt for at arbeidet med bestandsregistreringer intensiveres. Nemnda er fornøyd med at Stortinget har nå avsatt betydelige økonomiske, tekniske og menneskelige ressurser til slike registreringer, blant annet med opprettelsen av Rovdata og årlige DNA-analyser for bjørn og jerv. Imidlertid ønsker nemnda å fortsette arbeidet med å forbedre overvåkningsmetodene og finansieringen av hurtiganalyser av DNA prøver i forbindelse med identifiseringen av skadedyr.

Rovviltnemnda ønsker at det nasjonale overvåkningsprogrammet for kongeørn blir iverksatt, slik at nye og oppdaterte bestandstall for kongeørn blir tilgjengelig.

Samarbeidet mellom region seks og rovdyrforvaltningen hos Länstyrelsen i Jämtland bør styrkes, spesielt med tanke på ynglere registreringer i grensetraktene.

Fellingsregimene:

Rovviltnemnda ønsker primært kvotefri jakt på gaupe i de områdene av Indre Namdal der det ikke er ønske om yngling av gaupe. Dette spesielt ut fra hensynet til tapssituasjonen i reindrifta vinters tid i disse områdene. Rovviltnemnda har ikke myndighet til å iverksette kvotefri jakt, men vil søke å holde gaupebestanden lav ved hjelp av høye kvoter under kvotejakten.

Lisensfelling av jerv har hittil ikke vært så effektiv som ønskelig. Det skal arbeides for å motivere til og heve kunnskapsgrunnlaget blant jegere for å drive lisensfelling av jerv. I dette arbeidet vil en samarbeide med grunneiere, kommuner, næringsorganisasjoner, jeger- og fiskeorganisasjoner.

Dersom bestandsmålet er nådd og store/akutte skader oppstår, bør Direktoratet for naturforvaltning iverksette hiuttak av jerv og vårsnøuttak av bjørn. Dette bør først og fremst være aktuelt i de områder det ikke er mål om ynglinger av de ulike artene.

Dersom lisenskvoten for jerv og bjørn ikke er tatt ut gjennom den ordinære lisensjaksperioden, bør det offentlige søke å ta ut resterende kvote gjennom skadefellinger.

Terskelen for å iverksette skadefelling av kongeørn bør være lav innenfor områder med sau og rein på beite og med dokumenterte skader forårsaket av kongeørn.

Under lisensfelling av jerv er det tiltatt å fange jerv i bås. Det stilles strenge krav til gjennomføring og tilsyn ved jakt med bås. Det er et mål at lisensfelling av jerv skal bli mer effektiv, men allikevel ivareta etiske og dyrevernmessige forhold. Det finnes teknologi som muliggjør elektronisk overvåkning like sikkert som fysisk visitering av jervbåser. Det bør bli tillatt med bruk av elektronisk overvåkning av jervbås. Rovviltnemnda i region 6 vil arbeide for dette.

Utvidet lisensfellingsperiode for bjørn til og med 31. oktober og at lisensfellingsperioden for jerv starter 1. september.

Produksjonstilskudd

En reineier har et minstekrav for slakt for å oppnå produksjonstilskudd. Dersom en reineier har store tap, kan man i tilfeller være nødt til å spare de fleste dyra for å opprettholde flokkstørrelsen. Dette fører til at en kommer under slaktekravet. Rovviltnemnda mener at rein erstattet som tatt av fredet rovvilt bør inngå i produksjonsgrunnlaget, slik at en har mulighet til å få produksjonspremie. Dette vil nemnda arbeide for.

Omstillingsmidler

Perioden med særlige midler avsatt for omstillingstiltak er avsluttet, og eventuelle omstillingsmidler må med dagens regelverk konkurrere med andre tiltak til forebygging og konfliktdemping. Det bør reetableres en ordning med omstillingsmidler til særlig utsatte bruk i yngleområdet for bjørn, og hvor det ikke ligger til rette for bruk av rovviltsikkert gjerde.

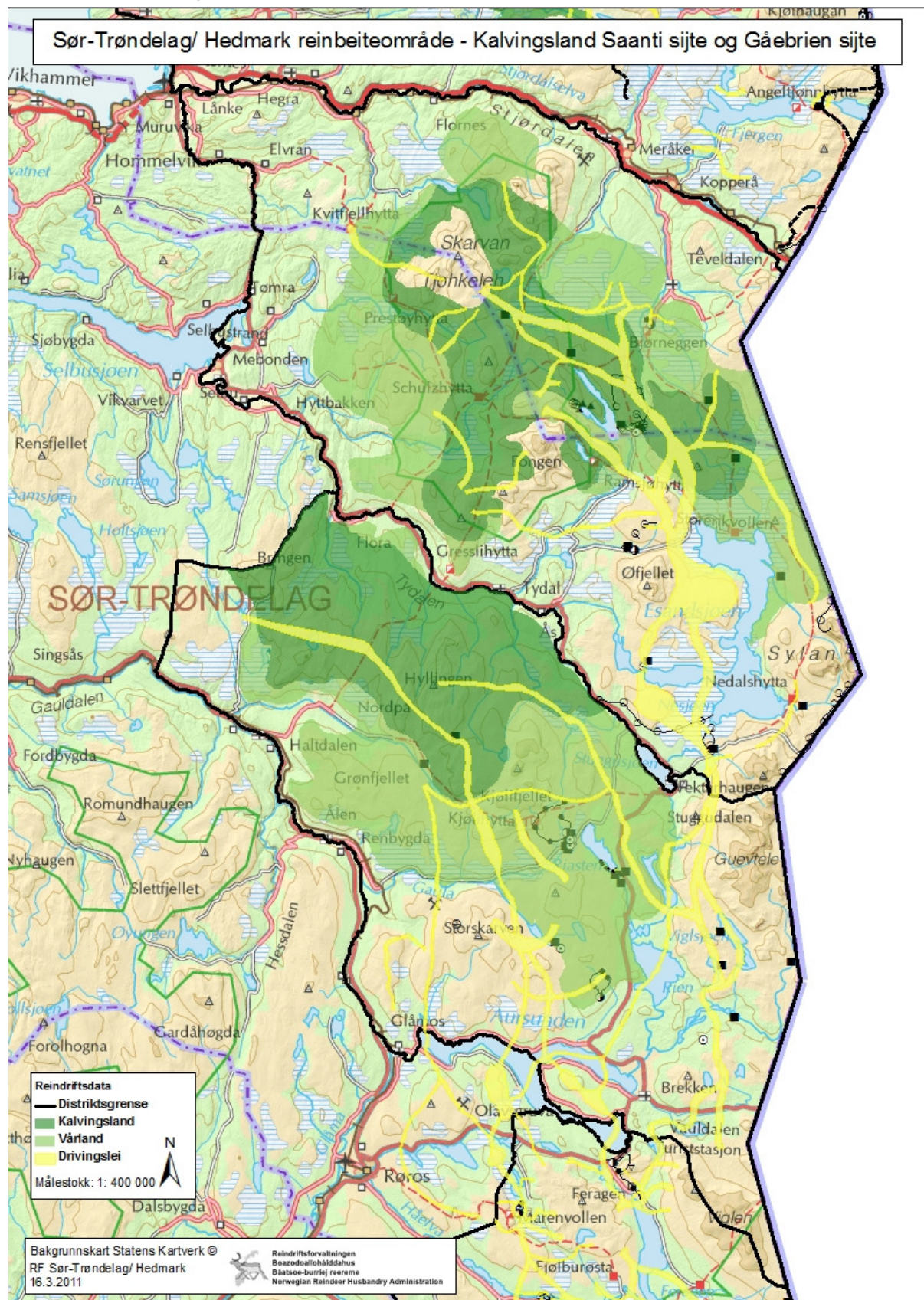
Sørsamisk reindrift

Rovviltnemnda er bekymret for sørsamisk tamreindrift, som opplever store tap. Dette vil over tid føre til svikt i rekrutteringen til næringen, som også er en viktig sørsamisk kulturbærer. Arbeidsrapportens konklusjoner må tas til følge.

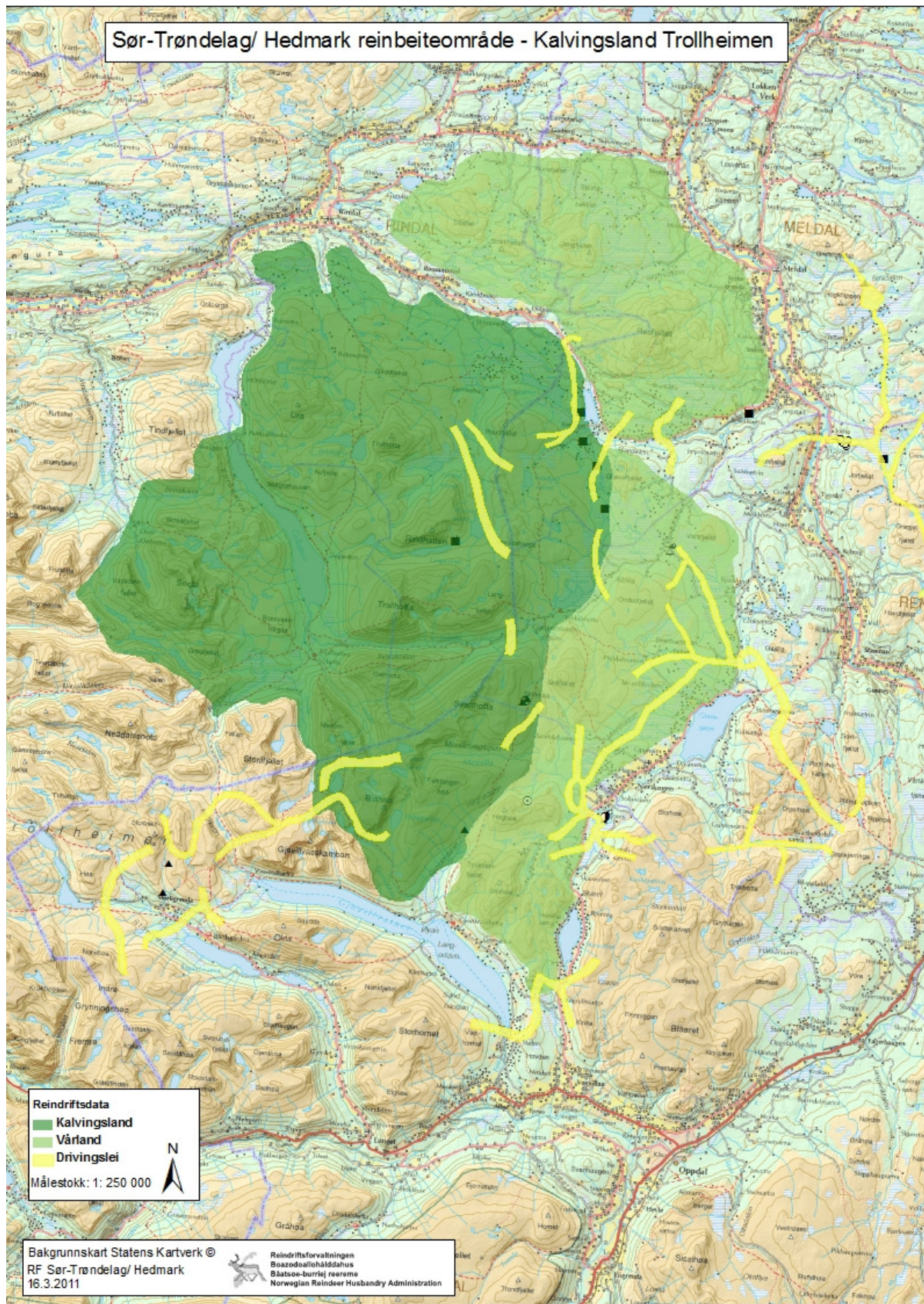
Rovviltnemnda ønsker å videreutvikle kommunikasjonen med den sørsamiske tamreinnæringen.

Det nasjonale overvåkningsprogrammet for kongeørn må komme i gang, slik at vi kan få oppdaterte bestandstall for kongeørn.

2. Kart over kalvingsland og tidlig vårland for Gåebrien sijte og Saanti sijte

3. Kart over kalvingsland og tidlig vårland for Trollheimen sjite

4. Kart over kalvingsland og tidlig vårland for Nord-Trøndelag

